

KS. JÓZEF SZYMAŃSKI

OPIEKA DUSZPASTERSKA NAD POLAKAMI W NORWEGII

O pierwszych Polakach, którzy w XIX wieku znaleźli nową ojczyznę w Norwegii wspominał Stanisław Bełza¹. Wśród nich byli: Aleksander Józef Waligórski (1794-1873)², Adam Dzwonkowski (1815-1885)³, Ludwik Szaściński (1844-1894)⁴, Józef Lenartowicz⁵. Wielu z nich współtworzyło też zręby odradzającego się Kościoła katolickiego w tym kraju. Świadczą o tym m.in. podpisy A. Dzwonkowskiego, J. Karpińskiego i A. Paszternaka złożone pod petycją skierowaną do króla Karła Johana z prośbą o legalizację pierw-

Ks. dr JÓZEF SZYMAŃSKI – adiunkt, Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL; e-mail: szymaje@kul.pl

¹ *Jeden miesiąc w Norwegii. Z dzienniczka podróżnego przepisał Stanisław Bełza*, Warszawa 1880.

² Zajmował się głównie budownictwem wodnym (od 1847 r. dyrektor dróg wodnych w całym kraju). W latach 1850-1852 uczestniczył w budowie pierwszej norweskiej kolei, nadzorując wykonanie odcinka Chrystiania– Lillestroem. We współpracy z N. S. Wergelandem opracował mapę drogową Norwegii. W umowach o pracę zastrzegł sobie możliwość porzucenia pracy z dnia na dzień w przypadku wybuchu powstania w Polsce. Zob. B. O r m o w s k i, *Technologia*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie” 40(1996/97), s. 89.

³ Założyciel księgarni i drukarni, współtłumacz (wraz z H. Wergelandem) utworów A. Mickiewicza na język norweski. W 1840 r. wydawał 8 czasopism, w tym pierwszy w Norwegii tygodnik ilustrowany „Skilling Magazin”. Opublikował ok. 200 książek. „Głos Katolicki” z 18 V 2008, s. 13; E. L a t e r C h o d y ł o w a, *Polska i Polacy w Norwegii od XIX wieku do II wojny światowej*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 51(1991) 10, s. 34-36.

⁴ „Pierwszy fotograf” w Norwegii, któremu przypisuje się inicjatywę utworzenia Norweskiego Towarzystwa Fotograficznego. E. O l s z e w s k i, *Polacy w życiu gospodarczym, naukowym i kulturalnym Norwegii*, w: *Procesy migracyjne w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych*, red. E. Polak, J. Leska-Ślęzak, Pelplin 2007, s. 73-74.

⁵ S. B e ł z a, *W wagonie i karjoli po Norwegii*, Warszawa 1910, s. 54. Budowniczy elektrowni wodnej w Trondheim, późniejszy profesor Politechniki Warszawskiej.

szego zgromadzenia katolickiego (menighet) w stolicy kraju. Wówczas, przy ul. Storgata, w domu Dzwonkowskiego urządzono kaplicę pw. św. Olava. W Niedzielę Palmową 9 kwietnia 1843 r. odprawiono mszę św. Przybyli w 1849 r. austriaccy redemptoryści, wybudowali w 1856 r. kościół św. Olava, który jest obecnie katedrą⁶.

Trzy lata po konstytucyjnym uznaniu w Norwegii wolności religijnej⁷, w 1848 r., od lutego do kwietnia, posługę duszpasterską pełnił przebywający w Chrystianii (nazwa Oslo do 1925 r.) ks. Celestyn Willim, pierwszy duchowny narodowości polskiej⁸, i nieco później ks. Antoni Gendziorowski, który 26 sierpnia 1861 r. został proboszczem w Tromsø⁹. Natomiast siostry elżbietanki zadomowiły się w Norwegii w 1880 r.¹⁰, najpierw w Hammerfest, a później w Trondheim, rozwijając różnorodną działalność opiekuńczą, charytatywną i parafialną¹¹. Po nich posługę rozpoczęły siostry józefitki (1887), zgromadzenie Franciszka Ksawerego, św. Karola Boromeusza (1923), Vår Frue (1924), św. Antoniego (Mniejsze Siostry św. Franciszka od św. Antoniego z Padwy) i dominikanki (1928). Około 1875 r. w Norwegii było 460 wiernych, a w 1900 r. – 2000 wiernych w 14 parafiach¹². W Chrystianii funkcjonowały wówczas dwie parafie (św. Olava i św. Hallvarda), katolickie szkoły elementarne, pensjonat, szpital, klasztor – św. Józefa z Chambery i Elżbietanek; poza tym działalność duszpasterską prowadzono w Drammen, Porsgrunn, Fredrikstad, Christiansand, Fredrikshald, gdzie przy kościele

⁶ Ks. J. K o z ł o w s k i, K. W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii. Na szlaku historii*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 4(1988/1989), s. 38-39; F. S z a j e r OFM, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii w latach 1945-2003*, Kraków 2006, s. 22-23.

⁷ E. S. K r u s z e w s k i, *Położenie katolików w krajach skandynawskich od pierwszej połowy XVI do połowy XIX wieku. Zarys*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 3(1987/1988), s. 24.

⁸ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 275; www.katolsk.no/home/cwillim.htm z dn. 8 VII 2009.

⁹ www.katolsk.no/home/agenzio.htm z dn. 8 VII 2009. Urodzony w Polsce, wyjechał w 1848 r., podejmując obowiązki duszpasterskie we Francji i USA. Zaproszony do pełnienia posługi duszpasterskiej w Norwegii, został proboszczem w Tromsø. W Holandii organizował zbiórki pieniężne na misje bieguna północnego. Podejrzany o defraudację zebranych funduszy, w 1862 r. opuścił Norwegię.

¹⁰ Ks. Z. C h m i e l MSF, *Elżbietanki w Norwegii*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 28(1989) 11, s. 6.

¹¹ S. M. Z a j ą c, *Działalność apostolska polskich sióstr elżbietanek za granicą*, „Nasza Przeszłość” 55(1981), s. 445.

¹² S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 24-25.

zawsze był jeden albo dwóch kapłanów, siostry św. Józefa, szkoły i szpital; Stavanger, Bergen z siostrami św. Franciszka Ksawerego; Trondheim, Harstad i Tromsø; Hammerfest i Alten w Laponii. W tych wspólnotach pracowało 23 duszpasterzy (w tym 3 Norwegów)¹³.

Na sytuację Polaków i Polski (której nie było wówczas na mapie świata) w 1916 r. poprzez cykl wykładów i zakładanie komitetów pomocy Polsce w wielu miastach, próbowała zwrócić uwagę społeczności norweskiej św. siostra Urszula Ledóchowska¹⁴.

Począwszy od drugiej połowy XIX wieku odbudowę struktur Kościoła katolickiego w Norwegii wsparli kapłani i zakonnicy z Europy, głównie Niemcy i Holendrzy. Spośród Polaków uczynił to 3 października 1899 r. pochodzący z Pomorza ks. Marceł Świątlik¹⁵. Ponadto w 1920 r. przybyli z Niemiec ojcowie ze Zgromadzenia Najświętszego Serca Jezusa i Maryi (SSCC), rok później – francuscy dominikanie, w 1924 r. – franciszkanie, a w 1925 r. z Holandii dotarli maryści. W 1931 r. opiekę duszpasterską w okręgu środkowym objęli sercanie, zaś od 1932 r. w okręgu północnym – holenderska prowincja Misjonarzy Świętej Rodziny (MSF). W 1926 r. przybył jako misjonarz, marysta, Polak, o. Piotr Bzdyl¹⁶.

¹³ X. S. O k o n i e w s k i, *Kościół katolicki w Norwegii*, „Przegląd Kościelny” 6(1907), z. 1, s. 223-224.

¹⁴ M. Ż u r e k, *Skandynawska działalność Urszuli Ledóchowskiej*, „Szczezińskie Studia Kościelne” 4(1993), s. 127-136.

¹⁵ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 408-409; www.katolsk.no/home/mswietli.htm z dn. 8 VII 2009.

Urodzony 1872 w Poznaniu. Studiował w Belgii, Szwajcarii i Rzymie. Święcenia kapłańskie przyjął 29 VI 1897 r., długoletni sekretarz Wikariatu Apostolskiego w Chrystianii (od 1925 – Oslo). W latach 1899-1900 był wikariuszem przy kościele św. Olava w Oslo. W latach 1900-1907 pełnił funkcję sekretarza, a w latach 1923-1926 także skarbnika Wikariatu Apostolskiego w Oslo. Od 1923 r. do śmierci wchodził w skład Rady Wikariackiej w Oslo. Funkcję proboszcza pełnił na terenie całej Norwegii: dwukrotnie w Drammen, w Bergen, w Oslo i w Trondheim. Przez długie lata sprawował posługę duszpasterską w domu zakonnym sióstr elżbietanek w Trondheim. Zmarł 17 IX 1932, pochowany został na cmentarzu Bragernes Kirkegard w Drammen.

¹⁶ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 41; S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 275, 334; www.katolsk.no/ordener/sm/ z 8 VII 2009.

Urodzony 11 VII 1898 w zaborze austriackim. Święcenia kapłańskie przyjął 29 VII 1925 we Francji. Do Norwegii przybył w 1926 r. Całe swe życie poświęcił duszpasterstwu w Norwegii. Był proboszczem w Stabekk, Henefoss, Haugesund. W 1970 r. przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Porsgrunn. Nie zrezygnował z aktywnej pracy, był wikariuszem m.in. w Halden, Fredrikstad, Hammar, Lillehammer. Zmarł 10 IV 1976 w Polsce i pochowany został w rodzinnym Gdowie k. Krakowa.

Według statystyk norweskich w 1920 r. w Norwegii zamieszkiwało 198 Polaków (131 mężczyzn i 67 kobiet), zaś w 1930 r. – 173 (85 mężczyzn i 88 kobiet)¹⁷. Na konieczność zwrócenia uwagi na tę grupę wychodźstwa polskiego w Norwegii, a tym samym zorganizowanie opieki duszpasterskiej nad nim zwrócił uwagę księdzu prymasowi Augustowi Hlondowi ks. Piotr Augustynik¹⁸ składając sprawozdanie ze swojej podróży misyjnej o stanie i sytuacji Kościoła katolickiego w Szwecji, a szczególnie miejsca i roli w nim Polaków. Podsumowując swoje uwagi, kapłan diecezji częstochowskiej napisał:

Mimoходом zaznaczam, że w Norwegii jest dwóch księży Polaków¹⁹: Ks. M. Świetlik – Hans Nissensgt. 3 – Trondhjem – Ila – Norge. Jest kapelanem szpitala. I zakonnik Ojciec Piotr Bzdyl – Hangesund – Haraldsgt. 21 – Norge. Jest na parafii²⁰.

Informacja ta zapewne była podstawą wysłania przez ks. H. Zborowskiego – szefa Kancelarii ks. Prymasa pisma do o. Piotra Bzdyla z zapytaniem o możliwości oddziaływania duszpasterzy polskich na rodaków w Norwegii²¹. W odpowiedzi o. Piotr Bzdyl napisał:

O ile mogłem się dowiedzieć, nie ma wielu Polaków w Norwegji z powodu braku zatrudnienia. Ci o których dowiedziałem się mieszkają w Stavanger – Ber-

¹⁷ E. O l s z e w s k i, *Polacy w Norwegii*, w: *Polacy w Skandynawii*, red. E. Olszewski, Lublin 1997, s. 256; T. S t p i c z y Ń s k i, *Polacy w świecie*, Warszawa 1992, s. 70-72.

¹⁸ Archiwum Archidiecezjalne w Częstochowie [dalej cyt.: AACz], Akta personalne ks. Piotra Augustynika, sygn. AP 2. Curriculum vitae, sac. Petrus Augustynik. Urodzony 11 XII 1889 w Zagórze k. Będzina. Seminarium Duchowne ukończył w Kielcach. Na dalsze studia teologiczne wyjechał do Innsbrucka. 29 IX 1912 przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa kieleckiego Augustyna Łosińskiego. Pełnił obowiązki wikariusza i prefekta w parafiach: Matki Boskiej Anielskiej w Dąbrowie Górniczej; w Białym Kościele w powiecie olkuskim; Miechowici. We wrześniu 1918 r. został inkardynowany do diecezji wrocławskiej. W Wieluniu był rektorem popijarskiego kościoła i prefektem szkół średnich. W miesiącach wakacyjnych w 1927 r. odbył podróż do Danii i Szwecji, gdzie prowadził pracę duszpasterską wśród polskich robotników przybyłych tam do pracy sezonowej. 19 VIII 1927 na własną prośbę przeniósł się do Sosnowca. 28 X 1931 został proboszczem parafii Przybynow. Zmarł 16 XII 1937 w szpitalu w Warszawie i został pochowany w stolicy.

¹⁹ Cytaty z zachowaniem oryginalnego stylu, składni i ortografii.

²⁰ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie [dalej cyt.: AAG], Archiwum Prymasa Polski [dalej cyt.: APP, Akta Protektora Wychodźstwa Polskiego [dalej cyt.: APWP], Szwecja, Dział III/109, Sprawozdanie z podróży misyjnej wśród Polaków w Szwecji ks. P. Augustynika z 10 X 1927.

²¹ AAG, APP, APWP, Norwegja, Dział III/108, Ks. H. Zborowski do ks. Piotra Bzdyla, 18 X 1927.

gen – Kristiansund – Oslo. Ilu ich jest dokładnie? Nie wiadomo mi, dlatego że nie wszyscy Polacy zgłaszają się do Księża misjonarzy. Bywa, że żyją między protestantami i nie wiele się troszczą o religię. W Stavanger znam jedną rodzinę praktykującą. Kilka innych wyjechało do Niemiec. W Bergen jeden Polak – o ile się dowiedziałem przystępuje do Wielkanocnej Komunii Świętej. W Bergen też żyje inny Polak kawaler – robotnik. On uczęszcza do Kościoła, ale do spowiedzi nie idzie, powiada, że nie może się spowiadać po norwesku. Raz pojechał do Oslo, by tam wyspowiadać się po polsku; od wielu lat nie może zapłacić podobnej podróży. Nawet i do Hangesund nie może przyjechać. W 1926 r. z okazji mojego pobytu w Bergen dowiedziałem się też, że kilku Polaków pracuje w jednej fabryce, ale proboszcz ich nie zna, sami zaś nie uczęszczają do Kościoła.

W Kristiansund żyje podobno pewna Polka ożeniona po protestancu od kilkunastu lat. W tych ostatnich czasach pisała ona do jednego z najbliższych misjonarzy (Molek 5 godzin okrętem) z zapytaniem czy by się nie mogła zbliżyć do Św. Kościoła. Nie mając jednak innych środków do życia, nie może opuścić męża, ten zaś sprzeciwia się.

W Oslo jest znanych kilku Polaków, przede wszystkim dwie rodziny mieszkały nie praktykujące. Możliwie znalazłoby się innych w tej okolicy, ale sprawa jest dość trudna.

Czy mógłbym im zapewnić opiekę duchową? W obecnych okolicznościach które zapewne będą długo trwały nie mogę odwiedzić tych rodaków. Sam nie posiadam środków do tego. Kongregacja do której mam szczęście należeć (Societas Mariae fundata adveniat g. Lyon) nie może dostarczyć mi tych środków. Wikariusz zaś Apostolski z którym miałem okazję rozmawiać o tej sprawie, pozostawia mi wolność co do podróży bądź w Norwegii, bądź we Szwecji, ale wyrzeka się dostarczyć mi pieniędzy. Na to jego dochody nie wystarczają, musiałby też postąpić w podobny sposób względem Niemców, Holendrów i.t.d. na to zaś Misja za biedna.

By udać się do Szwecji, musiałbym najpierw porozumieć się z Najwielebniejszym Wikariuszem w Szwecji, a także otrzymać pozwolenie od prowincjała: o to jednak trudno. Z poważaniem Piotr Bzdyl S. M.²²

Powyższą odpowiedź, ze względu na ogromne zapotrzebowanie duszpasterzy polskich w innych krajach, Kancelaria Prymasa uznała za wyczerpującą. Tym samym nie podejmowano dalszych starań o skierowanie tam duszpasterza do opieki nad wychodźstwem polskim. Sam ks. Świetlik podjął tylko starania o przyznanie mu obywatelstwa norweskiego dla lepszego oddziaływania duszpasterskiego²³.

²² AAG, APP, APWP, Norwegia, Dział III/108, Wielebny Księżu Sekretarzu! Hangesund, 19 I 1928 r.

²³ B. K o ł o d z i e j, *Opieka duszpasterska nad wychodźcami polskimi do roku 1939*, Poznań 2003, s. 336.

Wobec olbrzymich przestrzeni, jakie obejmowała dotychczas administracja apostołska w Oslo, Stolica Apostołska dekretem papieskim z 10 kwietnia 1931 r. podzieliła ten obszar na trzy wikariaty apostołskie: północny (z siedzibą w Tromsø), centralny (z siedzibą w Trondheim), i południowo-wschodni z siedzibą w Oslo. Norwegię zamieszkiwało wówczas 4 miliony mieszkańców, w tym 2700 katolików, którym posługiwało 32 misjonarzy, w tym 2 Polaków²⁴. W 1934 r. już wobec 3 tys. katolików posługę duszpasterską sprawowało 42 kapłanów (w tym 5 Norwegów)²⁵. Rok później w Norwegii zamieszkiwało ok. 40 Polaków, najwięcej w Oslo. Polacy ci to głównie: zakonnice, Polki – elżbietanki²⁶ i józefitki, które zajmowały się pielęgowaniem chorych i nauczaniem; duchowny (o. Piotr Bzdyl); kilku polskich kupców i robotników fabrycznych²⁷.

Zasadnicze zmiany w strukturach emigracji polskiej i Polonii w Norwegii nastąpiły w czasie II wojny światowej. Znacznie wzrosła wówczas jej liczebność, zmienił się skład społeczny i powstały nowe skupiska. Wojenne losy Polaków w Norwegii otwierają walki pod Narvikiem w 1940 r. Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich pod dowództwem gen. Zygmunta Szyszko-Bohusza. W tej bitwie zginęło lub zaginęło 185 Polaków i prawie 200 odniosło rany; zatopione zostały wówczas niszczyciel „Grom” i statek „Chrobry”. W czasie II wojny światowej do Norwegii przybyło ok. 20 tys. Polaków – uchodźców wojennych, (z tego blisko 12,5 tys. Polaków – żołnierzy Wehrmachtu, objętych niemieckimi listami narodowościowymi, ok. 6 tys. robotników przymusowych i dobrowolnych z paramilitarnej organizacji „Todt” oraz 1,7 tys. oficerów i podoficerów, jeńców wojennych z kampanii wrześniowej)²⁸. Ogółem w październiku 1945 r. liczbę Polaków szacowano na 22 475 (w tym: 1329 – byłych jeńców wojennych 1939 r. i AK; 15 582 –

²⁴ Ks. Z. K a c z y ń s k i, *Działalność misyjna w Norwegii*, K[katolicka] A[gencja] P[rasowa] 4 II 1932.

²⁵ *Katolicyzm w Krajach Skandynawskich*, K[katolicka] A[gencja] P[rasowa] 25 IX 1934, s. 4.

²⁶ Z a j ą c, *Działalność apostołska polskich siostr elżbietanek*, s. 445.

²⁷ *Polacy w Skandynawii i ich wzajemne stosunki*, „Polacy Zagranicą” 8(1937), z. 4, s. 10-11; B. W i e r z b i a ń s k i, *Polonia zagraniczna w latach 1939-1946*, Londyn 1946, s. 74; E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polonia w Norwegii. Jedna z najnowszych i bardzo polska*, „Almanach Polonii 1993”, s. 166; por. „Rocznik Polonii Zagranicznej na rok 1948”, red. B. O. Jeżewski, Londyn 1948, s. 107.

²⁸ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polska diaspora w Skandynawii – Norwegia*, w: *Polska diaspora*, red. A. Walaszek, Kraków 2001, s. 225; E. D e n k i e w i c z - S z c z e p a n i a k, *Polityka zatrudnienia w organizacji Todt – Einsatzgruppe Wiking w latach 1940-*

byłych żołnierzy Wehrmachtu; 5564 – wysiedleńców)²⁹. Bezpośrednio po wyzwoleniu funkcjonowało dla nich 11 specjalnych ośrodków szkolnych, w tym 3 specjalne dla Polaków zbiegłych z Wehrmachtu. W każdym z ośrodków, m.in. Halden, Moss czy Mysen wydawano gazetkę³⁰. Naciski ze strony rządu norweskiego i niczym nieograniczona akcja warszawskiej Misji Repatriacyjnej doprowadziły do powrotu do kraju większości Polaków³¹. Pozostali w liczbie ok. 1000 zamieszkali głównie w Askim, Fredrikstad, Halden, Moss, organizując się w Związku Polaków, w Stowarzyszeniu Kombatantów Polskich i w Akcji Katolickiej³².

Wśród tych ponad 20 tys. wychodźców było dwóch kapłanów z Polski: Juliusz Pustelnik³³ i Alfons Wysiecki³⁴. Biorąc pod uwagę biogram ks. Pu-

1945, w: *Z dziejów Polski i Skandynawii. Fra Poles og Nordens historie*, København: Instytut Polsko-Skandynawski 1995, s. 167; O l s z e w s k i, *Polacy w Norwegii*, s. 256-259.

²⁹ „Komunikaty Informacyjne” Sztabu Naczelnego Wodza / Sztabu Głównego Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (1945-1947), wstęp i oprac. Cz. Brzoza, Kraków 2008, s. 100.

³⁰ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Prasa polonijna i emigracyjna w Skandynawii*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 19(2003/2004), s. 68.

³¹ „Komunikaty Informacyjne” Sztabu Naczelnego Wodza, s. 140.

³² J. K o w a l i k, *Czasopiśmiennictwo*, w: *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*, red. T. Terlecki, t. II, Londyn 1965, s. 418-419; L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polska diaspora w Skandynawii – Norwegia*, s. 225; E. D e n k i e w i c z - S z c z e p a n i a k, *Polacy w Norwegii w latach 1945-1947*, w: *Polacy w Skandynawii*, s. 271-278; J. A. R a d o m s k i, *Demobilizacja Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach 1945-1951*, Kraków 2009, s. 152-153; por. M. K i e ł c z e w s k a - Z a l e s k a, A. B o n a s i e w i c z, *Rozmieszczenie Polaków za granicą*, w: *Problemy Polonii zagranicznej*, t. I, Warszawa 1960, s. 11; „Rocznik Polonii Zagranicznej na rok 1948”, s. 107. Według danych urzędowych z sierpnia 1947 r. w Norwegii przebywało 915 polskich uchodźców.

³³ Urodzony 6 III 1911 w Wiśle Małej k. Pszczyny. Tu ukończył szkołę powszechną, a Państwowe Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Pszczynie, gdzie w 1931 r. zdał egzamin dojrzałości. W tymże roku wstąpił do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie i rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym UJ. Świecenia kapłańskie przyjął 28 VI 1936 w Katowicach z rąk biskupa Stanisława Adamskiego. Był duszpasterzem w parafii św. Jakuba w Wiśle Małej (2 VII-10 VIII 1936); wikariuszem: w parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej (od 1 IX 1936); w parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie (od 15 XI 1939). 13 IV 1940 został aresztowany przez gestapo i przewieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau. 26 V 1940 przewieziony do Gusen, a stamtąd po 2 tygodniach do Mauthausen. 18 XI 1940 został zwolniony z obozu. Z zakazem pracy duszpasterskiej, pracował w charakterze korektora w drukarni katolickiej. Od 1 IV 1941 duszpasterzował w parafii św. Józefa w Chorzowie, gdzie proboszczem był kapłan niemiecki. 8 IV 1942 został powołany do wojska niemieckiego jako sanitariusz. Brał udział w ćwiczeniach wojskowych i sanitarnych w klasztorze Księży Werbistów w Steyl w Holandii. W listopadzie 1942 został przeniesiony na oddział chirurgiczny szpitala wojskowego w Berlinie. Od 1 IX 1944 do 8 V 1945 pełnił służbę w szpitalu w Stavanger w Norwegii. Po przyjeździe polskich oficerów łącznikowych został kapelanem Polaków w Nor-

stelnika³⁵, należy przypuszczać, iż ks. Wysiecki także przybył do Norwegii z armią niemiecką. Również zdaniem B. Bratbaka, pojedyncze informacje wskazują na to, że pełnił on służbę wojskową w Norwegii w latach 1943-1945³⁶. W czerwcu 1945 r. obydwaj duchowni skontaktowali się w Oslo

wegii. 25 IV 1946 wrócił do Polski. Przez 2 miesiące duszpasterzował w parafii św. Józefa w Chorzowie, od 5 IX 1946 w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Murckach, w 1947 przez 2 miesiące w parafii NMP Wspomożenia Wiernych w Welnowcu. 25 VIII 1947 został administratorem w parafii św. Katarzyny w Czechowicach. 25 I 1949 został aresztowany przez UB i oskarżony, że w listopadzie 1948 podczas nauki religii w liceum rolniczym powiedział uczniom, że „chłop i robotnik nie są nigdy w stanie utrzymać władzy, gdyż nie są do tego zdolni, i że z biegiem czasu to się i tak zmieni”. Kolejny zarzut to czterokrotne odczytanie podczas nabożeństwa wobec wiernych listu pasterskiego biskupa katowickiego z 17 I 1949 o nauczaniu religii w szkołach. Do powyższych oskarżeń dołączono zarzut o szkalowaniu ustroju podczas katechizacji młodzieży w Technikum Rolniczym w Czechowicach, gdzie ks. Pustelnik był katechetą. Więziony był w Katowicach. Pod petycją do Bolesława Bieruta w sprawie jego zwolnienia ojcowie jezuici zebrali ok. 350 podpisów. Po odbyciu kary ks. Pustelnik powrócił do parafii 30 V 1950. 28 VIII 1952 został proboszczem. 16 I 1957 otrzymał misję kanoniczną do nauczania religii w Technikum Rolniczym w Czechowicach. W 1976 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 1 V 1995 w Czechowicach-Dziedzicach, gdzie został pochowany. Zob. J. D z i w o k i, *Pustelnik Juliusz (1911-1995), kapłan diecezji katowickiej*, w: *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989*, t. I, red. J. Myszor, Warszawa 2002, s. 232-234; J. K r ę t o s z, *Ks. Juliusz Pustelnik (1911-1995)* [nekrolog], „Wiadomości Archidiecezjalne” (katowickie) 5(1995), s. 258-260.

³⁴ Por. Archiwum Diecezjalne w Pelplinie, Archiwum Kurii Biskupiej, Akta personalne ks. A. Wysieckiego, b. sygn. Urodzony 20 VIII 1905. Świecenia kapłańskie przyjął 20 XII 1930. Został wikariuszem w Więcborku, a od 1932 r. w parafii NMP w Gdyni. Od 26 V 1936 proboszcz parafii Gdynia Grabówek, diec. chełmińska. Aresztowany 14 IX 1939, zwolniony 21 IX 1939, ponownie aresztowany 24 X 1939, Stutthof – 15 XI 1939, KL Sachsenhausen – 10 IV 1940, zwolniony z KL Dachau 31 V 1941. Wyemigrował do Szwecji. W 1945 r. podjął obowiązki duszpasterskie w diecezji Oslo. Został nauczycielem w szkole, w obozie w Mysen, a od 1947 r. rozpoczął posługę duszpasterską w Fredrikstad. W październiku 1962 został proboszczem w Stavanger. 15 I 1965 inkardynowany do diecezji Oslo. Zmarł 10 IV 1974. Por. G. N i e ż o r a w s k a, *Dzieje duszpasterstwa w parafii Świętej Rodziny w Gdyni w latach 1931-1994*, mps, Tczew 1995, s. 72-73; E. W e i l e r, *Die Geistlichen in Dachau sowie in anderen Konzentrationslagern und in Gefängnissen*, Mödling 1971, s. 724; J. A d a m s k a, J. S z i l i n g, *Polscy księża w niemieckich obozach koncentracyjnych. Transport 527 duchownych 13 grudnia 1940 r. z Sachsenhausen do Dachau*, Warszawa 2007, s. 112; www.katolsk.no/home/awysieck.htm z dn. 8 VII 2009; K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 41. „Do Norwegii przybył tuż po wojnie na prośbę Norweskiej Komisji, by objąć opiekę duchowną nad Polakami. [...] pracował jako duszpasterz w Oslo, Bergen i ostatnie czternaście lat w Stavanger”.

³⁵ Lata wojny były tematem, o którym Wysiecki niechętnie rozmawiał, również z najbliższymi.

³⁶ B. B r a t b a k, *Polak Grinifange – norek siøkaptein. En beretning om polske Mietek og om andre polaker i Norge under og etter den andre verdenskrigen*, Sandnes 2006, s. 93.

w brytyjskim sztabie generała Thornsa z polskimi oficerami łącznikowymi, zgłaszając wówczas swoją gotowość do pełnienia posługi kapłańskiej wśród rodaków w Norwegii. Polski oficer łącznikowy, kapitan Pawłowski w liście z 30 czerwca 1945 r. skierowanym do norweskiego biura dla uchodźców w Oslo napisał:

W ciągu ostatnich lat nie mieli Polacy, z których prawie każdy jest katolikiem, możliwości duchowej posługi. Nie mogli rozmawiać z księdzem w ojczystym języku, nie mogli się spowiadać. Na szczęście są teraz w Norwegii dwaj polscy księża [...] Proszę być tak uprzejmym, udzielić każdemu z nich pozwolenia na poruszanie się środkami komunikacji gratis, również pozwolenia, które daje wstęp do wszystkich polskich obozów i rekomendacji do norweskich władz, która umożliwi im uzyskanie wsparcia, aby mogli wykonywać swoją posługę³⁷.

Pod koniec kwietnia 1946 r. ks. Juliusz Pustelnik skorzystał z repatriacji i powrócił do Polski³⁸, natomiast ks. Alfons Wysiecki został nauczycielem w szkole, w obozie w Mysen, zaś w 1947 r. rozpoczął posługę duszpasterską w Fredrikstad³⁹. Funkcję centrum polonijnego pełniło wówczas miasto Moss, w którym był wtedy „polski kościółek” i mieściła się siedziba Związku Polaków⁴⁰.

Formalnie po zakończeniu II wojny światowej opiekę duszpasterską nad Polakami w Norwegii z ramienia Głównego Komitetu Katolickiego Pomocy Uchodźcom sprawował ks. Harald Taxt – Norweg. Dojeżdżał on do katolików polskich rozrzuconych po całym kraju⁴¹. Obowiązku opieki duszpasterskiej nad Polakami nieco później podjął się ks. Leon Trawicki⁴², który jako mło-

³⁷ „[...] I løpet av de siste årene har ikke polakkene, som nesten alle er katolikker, hatt noen mulighetfor kirkelig trøst eller tjenester. De har ikke kunnet here noen prest snakke til dem pa, deres eget morsmdl og de har ikke kunnet gå til skrifte. Heldigvis er det nå to polske prester i Norge [...] Voer så vennlig å utsted til hver av dem en tillatelse som gir dem rett til å reise med ojfentlige transportmidler uten å måtte betale, tillatelse som gir adgang til alle polske leirer, og en anbefaling til norske myndigheter om å gi dem støtte slik at de kan bli i stand til å utføre deres kirkelige tjenester...”. Zob. B r a t b a k, *Polsk Grinifange – norek siøkaptein*, s. 95.

³⁸ D z i w o k i, *Pustelnik Juliusz (1911-1995), kapłan diecezji katowickiej*, s. 232-234.

³⁹ B r a t b a k, *Polsk Grinifange – norek siøkaptein*, s. 96.

⁴⁰ L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polonia w Norwegii. Jedna z najnowszych i bardzo polska*, s. 166.

⁴¹ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polonia w krajach skandynawskich – Norwegia*, w: *Polonia w Europie*, red. B. Szydłowska-Cegłowa, Poznań 1992, s. 610.

⁴² Urodzony 15 II 1923 w Koteżach k. Starogardu Gdańskiego. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Starogardzie. Naukę kontynuował w gimnazjum państwowym w Gdyni, a następ-

dy chłopiec w czasie II wojny światowej został wywieziony do Norwegii. Po jej zakończeniu przyjął święcenia kapłańskie w Anglii, i podjął obowiązki wikariusza w Oslo⁴³. Uzyskał on zgodę ks. biskupa Jacoba Mangersa na niedzielne msze św. i piątkowe nabożeństwa różańcowe dla Polaków. Zorganizował Akcję Katolicką, do której przystąpiło 30 osób, i katechezę dla dzieci i młodzieży, nauczał również języka angielskiego. Założył bibliotekę liczącą 400 książek. Zapewne też z jego inicjatywy Polacy w Norwegii ufundowali obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, wykonany przez Polaka w ceramice⁴⁴. W roku 1955 wyjechał do Kanady i tam pracował z harcerzami. Podczas wypadku, ratując tonących harcerzy sam utonął⁴⁵.

Później msze św. w języku polskim odbywały się w Oslo sporadycznie, np. z okazji świąt wielkanocnych (o. Piotr Bzdyl, ks. Józef Pruszyński⁴⁶). Księża ci poprzez sprawowanie mszy św. w każdą niedzielę w innej miejscowości umożliwiali rozproszonym emigrantom polskim przynajmniej raz w miesiącu udział we mszy św. Liturgia odbywała się najczęściej w mieszkaniach prywatnych. Polacy zazwyczaj uczestniczyli w duszpasterstwie norweskim, a miejscowy proboszcz – by dać im możliwość spowiedzi w ojczystym języku – sprowadzał dwa razy do roku (przed Bożym Narodzeniem i Wielkanocą) polskiego kapłana. Do lat osiemdziesiątych XX wieku działalność dusz-

nie u księży pallotynów na Kopcu w Wadowicach. W 1939 r. został zesłany na roboty przymusowe do Niemiec. W 1945 r. znajdował się w Norwegii, gdzie m.in. uczył się w polskiej szkole im. Generała Sikorskiego w Mysen. Pracował na roli, w fabrykach, uczęszczał do szkoły muzycznej. Od 21 IX 1947 przygotowywał się do przyjęcia święceń kapłańskich w Kolegium św. Edmunda w Anglii. Święcenia kapłańskie przyjął 30 V 1953 w Westminster. Po święceniach został zaproszony 1 XI 1953 do posługi duszpasterskiej w Norwegii; jako wikariusz pracował w parafii św. Olava w Oslo od 1 I 1954 do 20 VIII 1955, następnie podjął obowiązki duszpasterskie wśród Polonii kanadyjskiej w Calgary, gdzie był pierwszym samodzielnym duszpasterzem polskim. Mimo ogromnych trudności zdołał pozyskać zaufanie władz i wiernych. W krótkim czasie zdołał zorganizować polskich katolików w Calgary i przygotowywał budowę kościoła dla nich. Utonął 20 VIII 1956 na kolonii letniej w Pigeon Lake (Kanada). *Śp. ks. Leon Trawicki*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” 8(1957), z. 1(30), s. 484-485.

⁴³ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 41; www.katolsk.no/home/htrawicki/ z dn. 8 VII 2009.

⁴⁴ *Norwegia*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” 6(1955), z. 1, s. 120; R a d o m s k i, *Demobilizacja Sił Zbrojnych na Zachodzie*, s. 153. Autor błędnie podał nazwisko ks. Trawickiego – Rawicki.

⁴⁵ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 41.

⁴⁶ www.katolsk.no/home/jplocins.htm z dn. 8 VII 2009. W oficjalnych dokumentach występuje jako ks. Józef Płociński, ur. 7 III 1946 w Berlinie, Niemcy. Kształcił się w Porsgrunn. Święcenia kapłańskie przyjął 21 X 1971 i podjął obowiązki duszpasterskie w parafii św. Olava w Oslo. Od 1 IX 1980 korzystał z urlopu naukowego. W kwietniu 1981 sekularyzował się.

pasterska księży polskich w Norwegii sprowadzała się do spełniania obowiązków duszpasterskich na rzecz zamieszkałych tam katolików, a nie jako duszpasterstwo wśród polskiego wychodźstwa.

Bardziej zorganizowany charakter opieki duszpasterskiej nad Polakami zyskała po roku 1980, z chwilą przybycia do Norwegii kapłanów zakonnych ze zgromadzeń: oblatów – OMI (Teodor Famuła, Wiesław Kowal, Ryszard Czepek, Eugeniusz Machnica), Najświętszych Serc Jezusa i Maryi – SSCC (Gerard Filak, Janusz Fura, Stanisław Papciak), oraz Misjonarzy Świętej Rodziny – MSF (Andrzej Bilak, Zdzisław Chmiel i Andrzej Żydek). Wyjątek stanowił ks. Józef Kozłowski, który święcenia kapłańskie otrzymał w Rzymie i jest obywatelem brytyjskim⁴⁷.

Jako pierwsi przybyli do Norwegii w 1980 r. oblaci. Rok wcześniej biskup Oslo John Willem Gran spotkał się z ówczesnym prowincjałem A. Kupką i poprosił o objęcie duszpasterstwa w parafiach: Halden i Fredrikstad, położonych blisko granicy ze Szwecją – ok. 100 km na południe od Oslo⁴⁸. Pierwszym oblackim duszpasterzem został o. Teodor Famuła⁴⁹, który wcześniej pracował w Szwecji⁵⁰. W 1981 r. dołączył do niego o. Wiesław Kowal⁵¹, który regularnie (w pierwsze niedziele miesiąca) dojeżdżał z Halden do Oslo⁵². Msze św. w Oslo odprawiano początkowo w kaplicy św. Józefa,

⁴⁷ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 42.

⁴⁸ P. P i s a r e k OMI, *Wśród katolików z niemal całego świata. 25-lecie obecności polskich misjonarzy oblatów M.N. w Norwegii*, „Misyjne Drogi” 2006, nr 2, s. 20-21; S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 355.

⁴⁹ Urodzony 1 X 1935 w Kościelisku (diec. opolska). Pierwsze śluby zakonne złożył w 1953 r., a wieczyste w 1958 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Święcenia kapłańskie przyjął w Obrze 19 III 1961. Do Szwecji przybył w 1967 r. Pracował m.in. w Malmö, w parafii Naszego Zbawiciela. Do Norwegii przyjechał 7 IX 1980. Od 7 XII 1980 do 1 XI 1983 duszpasterzował w Halden, a od 1 XI 1983 do 7 VII 1988 r. we Fredrikstad. 1 X 1988 powrócił do Szwecji (Ystad i Skłne), by po 6 latach powtórnie podjąć obowiązki duszpasterskie w Norwegii (od września 1994 do 1 X 2005) Od jesieni 2005 przebywa w Szwecji jako emeryt. P i s a r e k, *Wśród katolików z niemal całego świata*, s. 20; <http://www.katolsk.no/ordener/omi/> z dn. 6 VII 2009.

⁵⁰ Ks. J. S z y m a n s k i, *Opieka duszpasterska nad Polakami w Szwecji*, „Studia Polonijne” 29(2008), s. 68.

⁵¹ Urodzony 13 II 1951 w Kedierzynie (diec. przemyska). Pierwsze śluby zakonne złożył w 1971 r., a wieczyste w 1975 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Święcenia kapłańskie przyjął w Obrze 19 VI 1977. Do Norwegii przyjechał w październiku 1980 r., pełniąc obowiązki duszpasterskie w Halden i Fredrikstad. W 1994 r. sekularyzował się. <http://www.katolsk.no/ordener/omi/> z dn. 6 VII 2009.

⁵² B. T u b y l e w i c z O l s n e s, *Kilka uwag uzupełniających*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 56(1992) 3, s. 39. „Ksiądz Wiesław Kowal w okresie swojego sprawo-

później w katedrze św. Olava. Pierwsze rekolekcje po polsku w Oslo prowadził w grudniu 1981 r. o. Teodor Famuła⁵³. Z parafii w Halden o. Teodor w 1983 r. został przeniesiony do Fredrikstad⁵⁴, gdzie rozpoczęto przygotowania do budowy nowej świątyni pw. św. Brygidy, skąd jednak został odwołany do Szwecji. Na całym terenie należącym do parafii mieszkało wówczas ok. 1000 wiernych⁵⁵.

Powyższe zmiany zostały dostrzeżone również przez Urząd ds. Wyznań, który w ten sposób je scharakteryzował:

Po roku 1981 dwóch księży katolickich z Polski objęło stanowiska proboszczów w południowej Norwegii, a mianowicie ks. W. Kowal – parafię w mieście Halden (na granicy ze Szwecją) i ks. T. Famuła został proboszczem parafii w Fredrikstad. Obaj należą do zakonu Oblatów. Parafie przez nich kierowane mają charakter głównie norweski, gdyż w liturgii używany jest język norweski i większość wiernych stanowią katolicy norwescy. Struktura organizacyjna tych parafii uległa jednakże znacznym zmianom w ciągu ostatnich kilku lat w związku z napływem emigrantów z różnych krajów europejskich i pozaeuropejskich; np. w parafii Fredrikstad mieszkają katolicy 41 narodowości. Po 1981 r. w Norwegii zaczęło się osiedlać coraz więcej emigrantów z Polski – zarówno legalnych jak i nielegalnych; ich liczba przekroczyła obecnie 5 tys. osób. Wielu z nich osiedliło się w parafiach w Halden i Fredrikstad, gdzie mieszka obecnie kilkaset osób pochodzenia polskiego⁵⁶.

Kolejnych dwóch nowych księży oblatów z Polski przyjechało do Norwegii 15 października 1987 r. Decyzją biskupa Schwenzera, księży Ryszard Czepek⁵⁷ i Eugeniusz Machnica⁵⁸ zostali skierowani do Stavanger, gdzie

wania opieki duszpasterskiej nad rodakami w Oslo, mieszkając i pracując jednocześnie w odległym Halden, starał się wzbogacić swój, z konieczności skromny, kontakt osobisty poprzez słowo drukowane – «Głos Ewangelii», które uznaje się za poprzedniczkę «Kroniki»”.

⁵³ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 42.

⁵⁴ P i s a r e k, *Wśród katolików z niemal całego świata*, s. 20-21.

⁵⁵ *Pomiędzy Szwecją a Norwegią*. Rozmowa A. Kupki OMI z Teodorem Famułą OMI, duszpasterzem w Skandynawii, „Misyjne Drogi” 2006, nr 2, s. 16-19.

⁵⁶ Archiwum Akt Nowych [dalej cyt.: AAN], Urząd ds. Wyznań [dalej cyt.: Uds.W], Zespół 126, Teczka 170, Notatka na temat działalności polskich księży katolickich w Norwegii, k. 60-61.

⁵⁷ www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 6 IX 1942 w Wielkim Łęcku (diec. chełmińska). Świecenia kapłańskie przyjął w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze 10 VI 1977. Do Norwegii przyjechał 15 IX 1987, przebywał we wspólnocie oblackiej w Stavanger. Od maja 1988 r. duszpasterzował w Østfold: Halden i Askim. Od maja 1990 r. duszpasterzował w Haugesund, a od 1 VIII 1992 do 1 II 1993 był administratorem w Fredrikstad i Halden. Opuścił Norwegię w 1993 r., sekularyzował się w 2002 r., był proboszczem parafii Grązawy w diec. toruńskiej; 30 X 2007 przeszedł na emeryturę.

mieli uczyć się języka i jednocześnie odciążyć o. G. Filaka, który raz w miesiącu jeździł z posługą do tamtejszej Polonii⁵⁹. Jednocześnie przystąpiono do rozbudowy dwóch małych kaplic w Moss i Askira. Dotychczasową kaplicę w Moss zbudowali Polacy, którzy przybyli tam po II wojnie światowej. Mieściła 100 osób. Do powstania samodzielnej parafii w Moss przyczynił się o. E. Machnica⁶⁰. Do tej wspólnoty obłackiej dołączyli ojcowie: Tomasz Ewertowski⁶¹, Józef Paluska⁶², Piotr Pisarek⁶³, Krzysztof Skotarek⁶⁴ i Andrzej Kordek⁶⁵. Oblaci opiekę duszpasterską sprawowali w Østfold, tzn.

⁵⁸ www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 11 XI 1951 w Liszkach (arch. krakowska). Pierwsze śluby zakonne złożył w 1975, a wieczyste w 1979 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Świecenia kapłańskie przyjął w Obrze 14 VI 1981. Do Norwegii przyjechał 15 IX 1987, przebywał we wspólnocie obłackiej w Stavanger. Jest duszpasterzem w Szwecji.

⁵⁹ *15 września przyjechało 2 nowych księży z Polski, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 26(1987) 3, s. 2.

⁶⁰ P i s a r e k, *Wśród katolików z niemal całego świata*, s. 20.

⁶¹ www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 17 II 1960 w Hawie (diec. elbąska). Pierwsze śluby zakonne złożył 8 IX 1981, a wieczyste 21 V 1986 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Świecenia kapłańskie przyjął w Obrze 17 VI 1987. Do Norwegii przyjechał we wrześniu 1992 r., przebywał we wspólnocie obłackiej w Østfold. Powrócił do Polski jeszcze w tym samym roku. Był duszpasterzem w Grotnikach.

⁶² www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 29 X 1959. W Norwegii przebywał od lipca do października 1994 r.

⁶³ www.katolicki.no/ksiezaaskim.html z 8 VII 2009. Urodzony 31 XII 1968 w Lublińcu (diec. gliwicka). Pierwsze śluby zakonne złożył w 1988, a wieczyste w 1992 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Świecenia kapłańskie przyjął w Obrze 18 VI 1994 z rąk biskupa Eugeniusza Juretzko OMI z Yokadouma w Kamerunie. Do Norwegii przyjechał 6 XII 1994. Zamieszkał we Fredrikstad. 10 I 1996 – 1 I 1997 pomagał w tej parafii. Od 10 I 1996 do 1 I 1997 był wikariuszem w parafiach w Østfold: Sta. Birgitta (Fredrikstad), Maria (Askim), St. Mikael (Moss), St. Peter (Halden). Od 1 I 1997 do 8 IX 1999 został administratorem parafii Wniebowzięcia NMP w Askim oraz parafii św. Michała Archanioła w Moss, a od 8 IX 1999 proboszczem parafii Wniebowzięcia NMP w Askim oraz parafii św. Michała Archanioła w Moss. Od 17 X 2005 do 1 VIII 2006 został administratorem parafii św. Birgitty we Fredrikstad. Od 1 I 2006 był członkiem Rady Duszpasterskiej w Diecezji Oslo; od 1 XI 2007 członkiem Kolegium Konsultorów w Diecezji Oslo.

⁶⁴ www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 29 VI 1968 w Damasławku (arch. gnieźnieńska). Pierwsze śluby zakonne złożył 7 IX 1989, a wieczyste 8 IX 1993 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Świecenia kapłańskie przyjął w Obrze 20 VI 1995. Po święceniach pracował we Wrocławiu, następnie od 1998 r. w Lublińcu. Od 11 IX 2000 do 16 III 2001 podjął obowiązki duszpasterskie w Fredrikstad. Po powrocie do Polski (od 16 III 2001) został duszpasterzem w Kodniu (diec. siedlecka).

⁶⁵ www.katolsk.no/ordener/omi/ z dn. 6 VII 2009. Urodzony 30 VIII 1964 w Bielawie (diec. opolska). Pierwsze śluby zakonne złożył 8 IX 1998 w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Świecenia kapłańskie przyjął w Obrze 19 VI 2004. Po święceniach

Halden, Fredrikstad, Askim i Moss⁶⁶. W Askim 30 maja 2003 r. konsekrowano nową świątynię, której proboszczem i budowniczym był o. Pisarek⁶⁷. Wszystkie posługi w tych wspólnotach odbywały się w języku norweskim. Mając katolików tak wielu narodowości (w Fredrikstad – z 48, w Moss – z 21, w Askim – z 15), ich zjednoczenie możliwe było tylko w języku norweskim⁶⁸. Niemniej, każda większa grupa narodowa przynajmniej raz w tygodniu miała w godzinach popołudniowych mszę św. w swoim języku⁶⁹. Ponadto dla Polaków była sprawowana msza św. w jedną z niedziel każdego miesiąca⁷⁰.

Tak jak cały ruch „Solidarność”, polska emigracja lat osiemdziesiątych w Norwegii licząca ok. 4 tys. rodaków, oparła się na Kościele katolickim, rozwijając w łączności z nim różne formy działalności⁷¹. Inicjatywa często należała do księży polskich. Do 1996 r. zaistniało bądź funkcjonowało prawie 35 stowarzyszeń i inicjatyw polonijnych, z czego blisko 25 w samym Oslo, obejmując ok. 1200 Polaków⁷². Wspólną organizacją była Solidarność Norwesko-Polska (Solidaritet Norge-Polen), istniejąca od października 1980 r. do października 1990 r., obejmująca ok. 40 lokalnych, mało licznych oddziałów⁷³. Zapalowi, zaangażowaniu wielu osób zawdzięczać należy wówczas organizowanie otwartych spotkań towarzyskich, pikników, ognisk, wypraw turystycznych, zabaw, koncertów, projekcji filmów, tak o charakterze okazjonalnym, jak i tradycyjnym – uroczystości państwowe i kościelne⁷⁴. Jednym z przejawów czynnego zaangażowania Polaków było zorganizowanie z inicjatywą E. Nowińskiej,

pracował w Kodniu (diec. siedlecka). Do Norwegii przyjechał 10 VIII 2007, przebywał we wspólnocie obłackiej w Askim. Do Polski powrócił 18 II 2008.

⁶⁶ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 356.

⁶⁷ F. S z a j e r OFM, *Konsekracja nowego kościoła w Askim*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 191(2003) 6, s. 37-38.

⁶⁸ P i s a r e k, *Wśród katolików z niemal całego świata*, s. 20.

⁶⁹ *Pomiędzy Szwecją a Norwegią*, s. 16-19.

⁷⁰ *Co, gdzie, kiedy...*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 195-196(2003) 11-12, s. 52. Msze św. w Fredrikstad – pierwsze niedziele miesiąca, godz. 16⁰⁰, w Askim – czwarte niedziele miesiąca, godz. 14⁰⁰ i w Moss – trzecie niedziele miesiąca, godz. 16⁰⁰.

⁷¹ L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polonia w Norwegii. Jedna z najnowszych i bardzo polska*, s. 169.

⁷² L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polska diaspora w Skandynawii – Norwegia*, s. 226.

⁷³ A. T o m a s z e w i c z, *Udział Polaków w działalności Solidaritet Norge – Polen w środkowej Norwegii*, w: *Polacy w Skandynawii*, s. 279-285.

⁷⁴ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Współczesne organizacje polonijne w Norwegii*, w: *Ze studiów nad polskim dziedzictwem w świecie*, Gorzów Wielkopolski 2003, s. 119.

M. Zapałowicza, D. Zapałowicz-Górskiej i W. Piwarskiego w 1984 r. pierwszej pieszej pielgrzymki do Matki Boskiej z Enebakk⁷⁵.

W 1986 r. Norwegia nawiązała stosunki dyplomatyczne z Watykanem⁷⁶. Z początkiem 1986 r. w ewangelizację Norwegii zaangażowało się dalszych 5 duszpasterzy. Zostali oni wysłani przez Episkopat Polski w ramach działalności misyjnej, jako pomoc dla Kościoła katolickiego w tym kraju, który odczuwał wówczas poważny niedobór duchowieństwa. Po przyjeździe kapłani zakonni, przygotowując się do samodzielnego objęcia parafii, uczestniczyli w intensywnym kursie języka norweskiego, angażując się jednocześnie do pomocy duszpasterskiej w lokalnych wspólnotach. Jak zauważyli pracownicy Urzędu ds. Wyznań, kapłani ci prowadzili „także pracę duszpasterską wśród Polonii, zwłaszcza na terenie Oslo, gdzie mieszka[ło] ok. 2 tys. Polaków. W ramach tej działalności odprawiają oni jedną mszę miesięcznie w języku polskim w kościele św. Olava w Oslo, prowadzą także punkt katechetyczny połączony z nauką języka polskiego, na który uczęszcza kilkadziesiąt dzieci polskich. Nauka języka polskiego ma charakter początkowy i prowadzona jest głównie w oparciu o wydawnictwa kościelne”⁷⁷. Wśród tych 5 zakonników, 3 należało do Zgromadzenia Najświętszych Serc Jezusa i Marii, a 2 do Zgromadzenia Misjonarzy Najświętszej Rodziny. Z powyższej liczby „2 księży prowadziło pracę duszpasterską w Oslo – Gerard Filak⁷⁸ i Stanisław Papciak⁷⁹, 2 – w znajdującym się poza kołem polarnym mieście Tromsø –

⁷⁵ B. K u l a s, *Pielgrzymka Polaków*, „Biuletyn Informacyjny Związku Polaków w Norwegii” sierpień 2009; por. M. Z a p a ł o w i c z, *Polskie pielgrzymki piesze Oslo–Mariaholm*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 4(1988/1989), s. 51-55.

⁷⁶ Opracował E. S. K[ruszeński], *Państwa nordyckie w czasie wizyty apostolskiej Ojca świętego Jana Pawła II czerwiec 1989*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 4(1988-1989), s. 6.

⁷⁷ AAN, Uds.W, Zespół 126, Teczka 170, Notatka na temat działalności polskich księży katolickich w Norwegii, k. 60-61.

⁷⁸ *Peter Gerard Filak SS.CC*, „Broen – Katolsk Kirkeblad” 3(2007), s. 28. www.katolicki.no/ksiezalillestrom.html z 8 VII 2009.

Urodzony 28 IV 1940 w Tychach (diec. katowicka). Śluby wieczyste złożył w Zgromadzeniu Najświętszych Serc Jezusa i Maryi (sercanie) w Polanicy Zdroju. Święcenia kapłańskie przyjął 24 VI 1975 z rąk biskupa Wincentego Urbana w katedrze wrocławskiej. Do Norwegii przyjechał 5 I 1986. Od 1987 do 1 V 2007 pełnił obowiązki duszpasterza Polonii w diecezji Oslo. Od 1 IX 2007 został duszpasterzem Polonii przy parafii św. Magnusa w Lillestrøm.

⁷⁹ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Papciak Stanisław*, w: *Encyklopedia Polskiej Emigracji i Polonii*, red. K. Dopierała, t. IV, Toruń 2005, s. 24; F. S z a j e r, *Ostatnie pożegnanie o. Stanisława Papciaka*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 108(1996) 5, s. 10; t e n ż e, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 409.

Wojciech Egiert⁸⁰ i Zdzisław Chmiel⁸¹ oraz jeden – Janusz Fura⁸² – w Trondheim”⁸³. Ten ostatni kapłan, po ukończeniu kursów języka polskiego i powrocie do Trondheim został skierowany do Drammen, „gdzie odprawił Msze św. w języku polskim w każdą drugą niedzielę miesiąca”⁸⁴. Dnia 19 kwietnia 1998 r. we wspólnocie tej został konsekrowany nowy kościół pw. św. Wawrzyńca, gdzie funkcję proboszcza pełnił o. Janusz Fura⁸⁵. Do wspólnoty sercańskiej 16 listopada 1996 r. dołączył o. Robert Kanoza⁸⁶. Pomimo

Urodzony 31 I 1951 w Koszycach. Studia seminaryjne rozpoczął w Krakowie, następnie wstąpił do sercanów w Polanicy Zdroju, gdzie w 1974 r. złożył pierwsze śluby zakonne. Tam też przyjął święcenia kapłańskie 24 IX 1977. Był rekolekcjonistą, misjonarzem, ekonomem zgromadzenia, krótko pracował w Gryźlicach (woj. olsztyńskie). W 1985 r. ukończył homiletykę w Papieskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Do Norwegii przybył 6 I 1986. Krótko przebywał w Oslo (Eikeli), potem został kapelanem w Molde, a od 1988 r. proboszczem w parafii św. Laurentego w Drammen. Zmarł 27 III 1996. Pochowany został w Polsce.

⁸⁰ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 4 IV 1941 w Rychwale (diec. wrocławska). Święcenia kapłańskie przyjął 14 VI 1970 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przyjechał w 1985 r. Duszpasterzował w Tromsø do 1993 r., następnie w Hammerfest. 1 IX 2008 został penitencjarzem w Tromsø.

⁸¹ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 26 IX 1958 w Sance (arch. krakowska). Święcenia kapłańskie otrzymał 14 VI 1984 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył 9 X 1985 i podjął obowiązki duszpasterskie w Tromsø. W latach 1987-1988 był administratorem w Harstad. W 1990 r. wyjechał do Kanady, sekularyzował się w diecezji Winnipeg.

⁸² www.katolicki.no/ksiezadrammen.html z 8 VII 2009. Urodzony 9 III 1958 we Wrocławiu. Święcenia kapłańskie przyjął 1 VI 1985 we Wrocławiu. Do Norwegii przyjechał 6 I 1986. Od 1 V 1986 do lata 1986 mieszkał w St. Hallvard w Oslo. Od lata 1986 do lata 1987 mieszkał w Trondheim. Od lata 1987 do 27 VI 1993 był wikariuszem w parafii św. Wawrzyńca w Drammen; od 27 VI 1993 do 14 IV 1996 – proboszczem parafii św. Teresy z Lisieux w Hønefoss; od 14 IV do 10 X 2000 – administratorem parafii św. Wawrzyńca w Drammen, a od 10 X 2000 – proboszczem tejże parafii.

⁸³ AAN, Uds.W, Zespół 126, Teczka 170, Notatka na temat działalności polskich księży katolickich w Norwegii, k. 60-61.

⁸⁴ **Ojciec Janusz Fura po ukończeniu...*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 26(1987) 5, s. 2; S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 363.

⁸⁵ B. S t r a ż y ń s k i, *Nowy kościół katolicki w Drammen*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 130(1998) 5, s. 39-41.

⁸⁶ Urodzony 4 VI 1968 we Wrocławiu. Święcenia kapłańskie przyjął 25 V 1994 w Polanicy Zdroju z rąk biskupa Gerharda Schwenzera. Po święceniach rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Po krótkim przygotowaniu wziął udział (styczeń–czerwiec 1995) w projekcie formacyjnym na Filipinach. Do Norwegii przybył 16 XI 1996 i zamieszkał w Trondheim. Od 19 XII 1997 do 1 VI 1999 duszpasterzował w Porsgrunn; od 1 VI 1999 do 27 II 2000 w Hamar, gdzie został proboszczem. Od 1 IX 2004 do 31 VII 2007 duszpasterzował w Lillehammer, następnie powrócił do Polski. *Warto wiedzieć*.

otwarcia nowego domu zakonnego w Hamar i zapowiedzi przybycia „kilku młodych ojców” z Polski⁸⁷, dopiero 5 lutego 2004 r. podjął obowiązki duszpasterskie o. Paweł Wiech⁸⁸ i nieco później o. Wojciech Kotowski⁸⁹.

Evangelizacja północnej Norwegii została powierzona w 1932 r. Misjonarzom Świętej Rodziny. Od 1985 r. byli wśród nich kapłani z Polski, m.in.: Wojciech Egiert, Andrzej Kościukiewicz⁹⁰, Jarosław Nowak⁹¹, Waldemar Staniszewski⁹², Marek Chełminiak⁹³, Zdzisław Chmiel, Andrzej Białk⁹⁴, An-

O sprawach Polonii i nie tylko... Polski ksiądz w Trondheim, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 113-114(1996-1997) 12-1, s. 56; www.katolsk.no/home/rkanoza/ z dn. 7 VI 2009; www.katolsk.no/ordener/sscc/ z dn. 6 VII 2009.

⁸⁷ *Nowy klasztor w Hamar*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 140(1999) 3, s. 34.

⁸⁸ www.katolicki.no/ksiezahalden.html z 8 VII 2009; www.katolicki.no/ksiezararvik.html z 8 VII 2009; www.katolicki.no/ksiezatonsberg.html z 8 VII 2009.

Urodzony 24 XI 1972 w Rzeszowie. Śluby wieczyste złożył 10 V 1998 w Zgromadzeniu Najświętszych Serc Jezusa i Maryi (sercanie) w Polanicy Zdroju. Święcenia kapłańskie przyjął w katedrze wrocławskiej 29 V 1999 z rąk ks. kard. Henryka Gulbinowicza. Pracował w duszpasterstwie parafialnym w Cieszcynie k. Wieruszowa, Gładyszowie, Gorlicach, St. Wielisławiu k. Kłodzka, Wrocławiu. Do Norwegii przyjechał 4 II 2004. Zamieszkał we wspólnocie sercańskiej w Kristiansand. Od 1 II 2006 do 1 V 2008 był wikariuszem w parafii św. Ansgara w Kristiansand, a od 1 V 2008 administratorem w parafii św. Piotra Apostoła w Halden. Od 1 V 2008 został asystentem Koordynatora Duszpasterstwa Polskiego w diecezji Oslo.

⁸⁹ www.katolicki.no/ksiezoalav.html z 8 VII 2009. Urodzony 20 XI 1972 w Wysokiem Mazowieckim. Pierwsze śluby zakonne złożył 8 V 1993, a wieczyste 29 XII 1998 w Zgromadzeniu Najświętszych Serc Jezusa i Maryi (sercanie) w Polanicy Zdroju. Święcenia kapłańskie przyjął w Mielniku nad Bugiem 27 V 2000 z rąk biskupa Antoniego Dydycza. Pracował w duszpasterstwie parafialnym w Polsce oraz w Afryce – w Republice Demokratycznej Kongo. Od 1 VIII do 30 XI 2007 pracował w Bergen. Od 30 XI 2007 podjął obowiązki duszpasterskie w Oslo, obejmując funkcję Koordynatora Duszpasterstwa Polskiego w tej diecezji. Od 18 II 2008 należy do Rady Katedralnej, Wikariusz Rektora Katedry.

⁹⁰ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 27 X 1972 w Węgrowcu (arch. gnieźnieńska). Święcenia kapłańskie przyjął 11 VI 1988 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył 25 VIII 1991, podejmując obowiązki duszpasterskie w Tromsø. W latach 1993-1996 duszpasterzował w Norwegii Północnej. 13 IV 1996 opuścił Norwegię, do której powrócił w 2000 r., przebywając w Tromsø do 21 VIII 2002.

⁹¹ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 12 III 1964 w Kluczborku (diec. opolska). Święcenia kapłańskie z rąk biskupa Gerharda Goebela przyjął 16 VI 1990 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył 25 VIII 1991, podejmując obowiązki duszpasterskie w Tromsø. Od marca do sierpnia 1993 był administratorem w Hammerfest. W sierpniu 1993 r. opuścił Norwegię.

⁹² www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. *Skrócony Schematyzm Diecezji Rzeszowskiej. Stan z dnia 31.10.2000 r.*, Rzeszów 2000, s. 57.

Urodzony 21 I 1965 w Dzierżoniowie (diec. świdnicka). Święcenia kapłańskie przyjął 17 VI 1992 w Kazimierzu Biskupim. Był duszpasterzem w Złotowie. Do Norwegii przybył w 1993 r., podejmując obowiązki duszpasterskie w Tromsø. Od września 1997 do 1998 był

drzej Żydek⁹⁵, Marek Stanisław Michalski⁹⁶, Mirosław Książek⁹⁷, Jan Tetzlaff⁹⁸. Misjonarze z tego zgromadzenia obsługują dwa ośrodki zakonne: elżbietanki i karmelitanki. Ponadto dwa razy do roku wyjeżdżają na Spitsbergen, odwiedzając z duszpasterską posługą polskich naukowców – polarników⁹⁹.

Z przyjazdu polskich kapłanów do Norwegii w 1986 r. skorzystali również wierni zamieszkali w Bergen. Odtąd zaczęły się w tej wspólnocie regularne wizyty duszpasterskie polskiego kapłana z Oslo. W tym czasie (1986-1989) duszpasterzem odpowiedzialnym za opiekę nad Polakami w Bergen był ks. Sta-

wikariuszem w Bodø; od 1998 do 23 VI 2000 – kapłanem u sióstr Vår Frue w Tromsø. Od 23 VI 2000 został duszpasterzem w Rzeszowie.

⁹³ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 22 X 1955 w Więcborku (diec. chełmińska). Świecenia kapłańskie przyjął 12 VI 1982 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył we wrześniu 1993, podejmując obowiązki duszpasterskie w Tromsø. Od 3 III 1996 do 17 X 2006 był duszpasterzem w Narviku; od 11 IX 1997 do 4 X 2006 – wikariuszem generalnym w Tromsø; od 1 I 1998 – do 31 VIII 2005 – administratorem w Harstad. Od 17 X 2006 pełni funkcję administratora w Bodø.

⁹⁴ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 20 X 1958 w Karlikowie-Krokowie (diec. chełmińska). Świecenia kapłańskie otrzymał 11 VI 1986 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył w 1987 r., podejmując obowiązki duszpasterskie w Tromsø. W latach 1990-1993 pracował w Norwegii północnej (Hammerfest).

⁹⁵ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 3 II 1953 w Siemianowicach Śląskich. Świecenia kapłańskie przyjął 22 V 1979 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii (Tromsø) przybył w 1987 r. Kolejno pracował w Narviku (1990 – 14 X 1993); Tromsø (do 1999); Hammerfest (do 2000); Tromsø opuścił w 2000 r.

⁹⁶ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 16 X 1967 w Obrachcicach (diec. kielecka). Świecenia kapłańskie przyjął 8 V 1993 w Kazimierzu Biskupim. Po święceniach był ekonomem seminarium duchownego i duszpasterzem w Górcie Klasztornej. Do Norwegii przybył w 23 IX 1998, podejmując obowiązki duszpasterskie w Bodø. Od września do 29 XI 2000 był administratorem w Tromsø, a od 29 XI 2000 do 9 VIII 2009 proboszczem. Od 9 VIII 2009 został proboszczem w Harstad.

⁹⁷ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 11 VI 1968 w Złotowie (diec. koszalińsko-kołobrzeska). Świecenia kapłańskie otrzymał 7 V 1994 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii (Tromsø) przybył 20 I 1996. Kolejno pracował w Hammerfest (1996-1998); Tromsø (1998 – grudzień 2000); grudzień 2000 – 11 IV 2002 duszpasterz w Trondheim; 11 IV 2002 – wrzesień 2002 duszpasterz w Bodø. Od 15 X 2002 do 31 VIII 2005 duszpasterz w Hammerfest. Od 1 IX 2005 do 16 VIII 2009 duszpasterzował w Harstad. Od 7 IV 2009 pełnił obowiązki wikariusza generalnego w Tromsø. Od 16 VIII 2009 – duszpasterz w Tromsø.

⁹⁸ www.katolsk.no/ordener/msf/ z 8 VII 2009. Urodzony 29 IV 1972 w Obornikach (arch. poznańska). Świecenia kapłańskie przyjął 29 V 1999 w Kazimierzu Biskupim. Do Norwegii przybył we wrześniu 2002, podejmując obowiązki duszpasterskie w Bodø. Od lutego 2004 do 31 VIII 2005 był wikariuszem w Narviku, 1 IX został wikariuszem w Tromsø. Od 17 X 2006 został administratorem w Narviku.

⁹⁹ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 343.

niśław Papciak, a następnie ks. Gerard Filak. Podczas każdej wizyty polskiego duszpasterza wierni mieli możliwość uczestniczenia we mszy św. z przystąpieniem do sakramentu pojednania w języku polskim, oraz w katechezie dzieci i młodzieży. Wspólnota organizowała uroczystości poświęcone rocznicy Konstytucji 3 maja, czy odzyskaniu niepodległości przez Polskę 11 listopada¹⁰⁰. W 1988 r. za zgodą miejscowego proboszcza Polacy zakupili kopię obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, która po odnowieniu kościoła parafialnego została umieszczona tam na stałe. Do tego czasu znajdowała się w kaplicy sióstr franciszkanek, gdzie zwykle odprawiane były msze św. w języku polskim¹⁰¹. W 2003 r. prowadzenie parafii przejęli kanonicy regularni¹⁰², natomiast posługę duszpasterską nad Polakami pełnił ks. Ireneusz Zieliński¹⁰³. Od grudnia 2007 r. ks. Albert Mączka został wikariuszem i jednocześnie duszpasterzem Polonii w parafii św. Pawła Apostoła w Bergen¹⁰⁴.

W 1986 r. wokół kościoła św. Olava w Oslo zawiązała się Polska Rada Katolicka (PRK). Jej powstanie miało związek z wizytą w Norwegii w dn. 14-15 grudnia 1985 r. biskupa Szczepana Wesołego, odpowiedzialnego wówczas z ramienia Episkopatu Polski za opiekę duszpasterską nad emigracją polską w świecie¹⁰⁵. Biskup Sz. Wesoły podczas spotkania z Rodakami w Oslo w sprawie stałego duszpasterstwa polskiego oświadczył: „zakładajcie rady katolików polskich, dbajcie o liczne posługi w języku ojczystym, nie pozwalajcie się wynarodowić, skoro uważacie się za Polaków”¹⁰⁶. Odtąd zainspirowani powyższymi sugestiami Rodacy, wybierając spośród siebie przedstawiciele Rady usiłowali koordynować działalność tak poszczególnych osób, jak i instytucji, stowarzyszeń działających na rzecz polskiego środo-

¹⁰⁰ B. P a j c h e l, E. S i a r k i e w i c z - B i v a n d, *Polacy w wielonarodowościowej parafii św. Pawła (Diecezja Oslo)*, „Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego” 4(1988-1989), s. 47.

¹⁰¹ Tamże, s. 46-50; J. Ż d ź a r s k i, *Z orłem i krzyżem. Duszpasterskie podróże Prymasa Polski*, Warszawa 1991, s. 125-130; Rada Parafialna w Bergen, *Matka Boska Częstochowska w Bergen*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 35(1990) 6, s. 10.

¹⁰² S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 284.

¹⁰³ *Co, gdzie, kiedy...*, s. 52. Msze św. sprawował w pierwszą niedzielę miesiąca o godz. 13⁰⁰.

¹⁰⁴ www.katolicki.no/ksiezabergen.html z 8 VII 2009. Urodzony 29 III 1967 w Kielcach. Święcenia kapłańskie przyjął w 1992 r.; pracując jako wikariusz w parafii, jednocześnie studiował filozofię na KUL-u. W 2005 r. wstąpił do Stift Klosterneuburg i złożył pierwsze śluby zakonne w 2006 r. Do Norwegii przyjechał w listopadzie 2007 r.

¹⁰⁵ *Norwegia*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” 37(1986), z. 2(159), s. 414.

¹⁰⁶ K. W a l i c k i, *W odpowiedzi polskiej Radzie Parafialnej w Bergen*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 34(1990) 5, s. 11.

wiska katolickiego w Norwegii, szczególnie zaś uzgodnić możliwość sprawowania coniedzielnej polskojęzycznej mszy św.¹⁰⁷ W apelu skierowanym na łamach październikowej „Kroniki” w 1987 r. napisali:

[...] jesteśmy w dużej diasporze na terenie całej Norwegii. Niewiele wiemy o sobie wzajemnie, o niemalże 300-tu Polakach w Bergen, o większej grupie Rodaków w Stavanger i innych miejscach [...] W rzeczywistości norweskiej, jak w każdej innej najliczniej spotykamy się w świątyni. Trzeba przyznać, że jedna polskojęzyczna Msza św. w miesiącu nie zaspakaja naszych potrzeb. Ma to na uwadze funkcjonująca od ponad roku Polska Rada Katolicka. Wydaje się, że powołanie jej przez środowisko polskie w Oslo należy do trafnych decyzji. Z grona przypadkowo spotkanych ludzi wyłoniło się kilka silnych indywidualności, które do działań „Kultury”, „Solidarności Norwesko-Polskiej” „Związku Polaków”, itp. dorzuciły kilka istotnych spraw. Przede wszystkim zorganizowane zostały lekcje religii w języku ojczystym dla dzieci, których kontakt z językiem ograniczony jest nierzadko tylko do rodziny. Starannie wydane śpiewniki pt. „Śpiewajmy Panu” czy mądrze organizowane modlitwy różańcowe w intencji Ojczyzny i Papieża Jana Pawła II dowodzą prawdziwego zaangażowania w życie społeczne Polaków¹⁰⁸.

Zapewne na takie stanowisko PRK wpływ miała wizyta w Norwegii prymasa Polski kard. Józefa Glempa. W maju 1987 r. Opiekun Polonii przyjechał wyrazić wdzięczność „całemu narodowi norweskiemu, jak i organizacjom charytatywnym, za wielką pomoc, jakiej doznaliśmy w okresach bardzo wielkiego kryzysu [...] [powiedział] chciałbym odwiedzić także Polaków, którzy żyją w Norwegii [...] mój kontakt z nimi będzie kontaktem umocnienia w wierze, dodaniem nadziei i dodaniem chęci do tego, aby pracowali dla wspólnego dobra”¹⁰⁹. Podczas wizyty prymas odwiedził Narvik, Bergen,

¹⁰⁷ Do Polskiej Rady Katolickiej należały: Dorota Górka – odpowiedzialna za pomoc o. Gerardowi w organizowaniu lekcji religii w języku polskim i innych zajęć dla dzieci; Jerzy Jankowski – prezes Kongresu Polaków w Skandynawii, koordynował relacje ze wszystkimi organizacjami polonijnymi w świecie; Marek Krzyżanowski – animator ruchu oazowego; Alicja Paulusen – organizowała kawy po mszach św., spotkania świąteczne; Elżbieta Nowińska – odpowiadała za dotarcie do starszych, rozgoryczonych do środowisk Kościoła, współorganizowała aukcje, rekolekcje, pielgrzymki; Bogdan Strażyński – organista, odpowiadał za oprawę muzyczną mszy św. w jęz. polskim, redaktor „Kroniki”, współorganizator rekolekcji; Zbigniew Tyszko – przewodniczący rady koordynującej prace członków Polskiej Rady Katolickiej, organizował okolicznościowe programy z okazji rocznic, redagował „Kronikę”, utrzymywał współpracę z Caritasem; Krzysztof Walicki – organizował spotkania o charakterze informacyjnym (służba zdrowia, podatki, ubezpieczenia). Zob. *Polska Rada Katolicka*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 25(1987) 4, s. 21-22.

¹⁰⁸ *Polska Rada Katolicka*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 24(1987) 3, s. 37.

¹⁰⁹ Ż d ż a r s k i, *Z orłem i z krzyżem. Duszpasterskie podróże Prymasa Polski*, s. 125-130.

Stavanger, Foerde i Oslo, gdzie był podejmowany m.in. przez polskich duszpasterzy (W. Egierta, Z. Chmiela, G. Filaka i S. Papciaka)¹¹⁰. Wówczas w Bergen polska grupa zaprezentowała swoją odrębność kulturową, odmienne formy obyczajowe w relacji między wiernymi i przedstawicielami hierarchii kościelnej¹¹¹. W Stavanger zaś ks. prymas dokonał poświęcenia obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej ofiarowanego kościołowi St. Svithun przez artystę malarza Wojciecha Piwowarskiego¹¹².

W podziękowaniu przesyłanym duszpasterzom i wiernym prymas Polski scharakteryzował stan i sytuację duszpasterstwa polskiego:

Wierzący Polacy nie mają w Norwegii struktur duszpasterskich. Dzięki życzliwości biskupów katolickich jest Was siedmiu kapłanów i kilkanaście siostr zakonnych [...] Raz w miesiącu w katedrze św. Olava sprawujecie Mszę św. w języku polskim. Dojeżdżacie do innych ośrodków, aby umacniać „braci w wierze”¹¹³.

Jakkolwiek z polskiego środowiska przy kościele św. Olava w Oslo wykształciło się kilka polonijnych towarzystw: od lipca 1987 r. redagowano i wydawano „Kronikę Katolików Polskich w Norwegii”¹¹⁴ – ilustrowany miesięcznik katolicko-społeczny (red. Zbigniew Tyszko i Bogdan Strażyński), adresowany do Polskiej imigracji o zasięgu ogólnonorweskim¹¹⁵ (do 2003 r.); od 1988 r. działała Fundacja Charytatywna na rzecz Polski; od sierpnia 1988 r. z inicjatywy ks. Józefa A. Kozłowskiego powstała Polska Szkoła Sobotnia im. Jana Pawła II¹¹⁶, to na prowincji sytuacja duszpasterska niepokoiła duszpasterzy. Ilustracją sytuacji duchowej i religijnej Polaków pochłoniętych pokonywaniem trudności na emigracji w Norwegii, a zarazem pozbawionych stałej opieki duszpasterskiej w języku ojczystym, jest infor-

¹¹⁰ Tamże, s. 129.

¹¹¹ Pajchel, Siarkiewicz - Bivand, *Polacy w wielonarodowościowej parafii św. Pawła (Diecezja Oslo)*, s. 46-50.

¹¹² Kozłowski, Walicki, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 41.

¹¹³ *Prymas Polski. Umiłowani Kapłani Polscy. Drodzy Rodacy w Norwegii*, Warszawa 1987 07 31, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 24(1987) 3, s. 15-17.

¹¹⁴ Z. Tyszko, *Wieczór Polaków w Oslo poświęcony „Kronice”*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 135(1998) 10, s. 34.

¹¹⁵ K. Leszczyńska, *Rola pisma polonijnego w środowisku imigrantów na przykładzie „Kroniki” z Oslo*, w: *Polacy w Skandynawii*, s. 287-292; E. Lather-Chodyłowa, *Życie narodowe współczesnej Polonii i Polaków w Norwegii w świetle „Kroniki” z lat 1990-1996*, w: *Polacy w Skandynawii*, s. 293-300.

¹¹⁶ E. Olszewski, *Polska Szkoła Sobotnia im. Jana Pawła II w Oslo. 20 lat w służbie Polonii i Polski*, Lublin 2008.

macja pochodząca od polskiego duszpasterza o. Piotra Muchy, który od 24 września 1988 r. pracował w Porsgrunn:

W naszej parafii mieszka 164 polskich obywateli. Nie pokrywa się to jednak z liczbą Polaków w tym terenie. Znaczną część Polaków mających kontakt z Kościołem ma już obywatelstwo norweskie, bądź inne (amerykańskie, szwedzkie). W/g mego szacunku jest tu ponad 200 Polaków, z czego w miarę stały kontakt z Kościołem utrzymuje 30, a sporadyczny 60. Przedstawiciele pozostałej reszty spotykam czasami na ulicy, w urzędach i w szkołach, ale z punktu widzenia duszpasterskiego są już oni dla Kościoła straceni.

[...] Począwszy od listopada 1988 r. mamy co miesiąc Msze św. w języku polskim. Zapoczątkowaliśmy też katechizację po polsku dla 5-6-latków. Spośród najbardziej zaangażowanych religijnie Rodaków wybraliśmy zarząd, który dba, by powiadomić Polaków o terminach polskich Mszy św. i by przygotować salę parafialną i wszystko co niezbędne do każdorazowej „kawy” po Mszy św.¹¹⁷

Dlatego przedstawiciele większości polskich środowisk w Norwegii niezmiennie wskazywali na potrzebę zwiększonej integracji i szerszego współdziałania. Ich zdaniem, tworzenie wspólnoty wśród mniejszości narodowej na emigracji było sprawą bardzo złożoną. Podkreślali oni, że

kraj, w którym zamieszkuje jakakolwiek mniejszość narodowa, zainteresowany będzie jak najszybszym wchłonięciem tej mniejszości, tzn. doprowadzeniem do identyfikowania się jej członków z obywatelami kraju osiedlenia się. (Przykładem jest stanowisko Norwegów wobec zabiegów przy tworzeniu polskiej wspólnoty katolickiej. Poważnym problemem było uzyskanie polskiego kapłana do posługi duszpasterskiej czy organizowania emigracji wokół Kościoła i sprawy polskiej)¹¹⁸.

Za pewien sukces przedstawiciele Rady uznali jednak fakt, że społeczność polska mogła się już spotykać na kilku mszach św. w języku polskim. „W pierwszą niedzielę każdego miesiąca w kościele św. Olava w Oslo, w drugą niedzielę w kościele w Drammen, w trzecią w Stabekk i w czwartą w kościele św. Hallvarda”¹¹⁹. Wynikiem ich starań było też kilkakrotne spotkanie Rady Katolików Polskich w Oslo z biskupem Gerhardem Schwenzerem. Podczas spotkania w dniu 19 lutego 1989 r. (z udziałem przedstawicieli PRK, Szkoły Sobotniej i Solidaritet Norge-Polen) przedstawiciele rady zwrócili uwagę ks. biskupowi, że katolickie środowisko mniejszości polskiej

¹¹⁷ K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 42-43.

¹¹⁸ *Apel*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 10(1988) 5, s. 2.

¹¹⁹ *Z prac Rady Katolików w Oslo*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 12(1988) 7, s. 29-30.

dotąd nie zostało włączone w przygotowania do przyjazdu papieża, stwierdzili również, że „brakuje Mszy św. w języku polskim w każdą niedzielę miesiąca [...] a tylko w diecezji Oslo pracuje ośmiu polskich księży gotowych z pewnością do posługi duszpasterskiej Rodakom”¹²⁰. Dlatego też zabiegali o uzyskanie zgody na:

1) co najmniej jedną mszę w języku polskim w każdą niedzielę i dni świąteczne w Oslo;

2) ustalenie koordynatora do spraw duszpasterstwa Polaków wśród polskich księży, mając na uwadze sytuację z ubiegłego roku, kiedy to wszyscy polscy duchowni wyjechali na wakacje jednocześnie;

3) uzyskanie zgody na zbiórki pieniężne na rzecz polskiego środowiska katolickiego w Norwegii (po mszach w języku polskim)¹²¹.

W pisemnej odpowiedzi biskup potwierdził swoje poprzednie stanowisko i nie wyraził zgody na żaden z postulatów. Uznał, że koordynator do spraw Polaków nie jest potrzebny, wskazując, że odpowiedzialny za sprawy mniejszości narodowych (a więc i spraw polskich) jest proboszcz katedry – ks. Michel Beckers, zaś w sprawie funduszy i zbiórek dla Polaków należało zwracać się bezpośrednio do proboszcza odpowiedniej parafii¹²². Takie stanowisko biskupa ordynariusza diecezji Oslo, jak wyjaśnił ks. biskup Józef Wróbel – ordynariusz Helsinek – podyktowane było postanowieniem Konferencji Episkopatu Krajów Nordyckich, iż „w diecezjach tych ze względu na liczebnie małe wspólnoty lokalne nie będzie się organizować duszpasterstw narodowych, ani też tworzy – parafii personalnych”¹²³. Niemniej korzystając z okazji, jaką było przybycie z Londynu 15 lutego 1988 r. ks. Józefa Kozłowskiego¹²⁴, przedsta-

¹²⁰ Z. T y s z k o, *Spotkanie z ks. biskupem Gerhardem Schwenzerem*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 21(1989) 4, s. 38.

¹²¹ *Przedstawiciele różnych środowisk emigracji polskiej na spotkaniu u biskupa Gerharda Schwenzera*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 24(1989) 7, s. 33; K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 40.

¹²² *Gerhard Schwenzer bp, Do Rady Katolików Polskich w Oslo, Oslo, 15. 03.1989*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 24(1989) 7, s. 33; K o z ł o w s k i, W a l i c k i, *Duszpasterska opieka nad Polakami w Norwegii*, s. 40.

¹²³ J. W r ó b e l SCJ, *Duszpasterstwo polonijne w Finlandii*, w: *Emigracja wyzwaniem duszpasterskim dla Kościoła w Polsce*, red. M. Zając, Lublin 2009, s. 29.

¹²⁴ *Pozostać wiernym danemu słowu... Czy warto było? (2) rozmowa z redaktorem kończącym swój żywot „Kroniki”, byłym kierownikiem Polskiej Szkoły Sobotniej w Oslo, współzałożycielem, obecnie kierownikiem Fundacji Charytatywnej na rzecz Polski – Zbigniewem Tyszko*. Rozmawiała D. Fryczyńska, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 195-196(2003) 11-12, s. 26. „Bogdan Kulas, Elżbieta Nowińska i ja [Zbigniew Tyszko] zabiegaliśmy o przyjazd z Londynu ks. Józefa Kozłowskiego”.

wiciele PRK zaproponowali ks. biskupowi G. Schwenzerowi jego oddelegowanie do pomocy w duszpasterstwie dla Polaków¹²⁵. Po raz pierwszy udało się też oficjalnie przygotować o. G. Filakowi dzieci polskie do I Komunii św.¹²⁶

Ustawiczna troska przedstawicieli Polskiej Rady Katolickiej podyktowana znaczącym wzrostem emigracji sezonowej w okresie letnim 1989 r.¹²⁷, wy mogła zgodę na biskupie, by „począwszy od 18-go czerwca br. każdej niedzieli odprawiane były Msze św. w języku polskim (do końca sierpnia) o godz. 17⁰⁰ w katedrze w Oslo”¹²⁸. W tym czasie – jak wspominał redaktor „Kroniki” – w środowisku polskim żywo dyskutowano „idę zakupienia budynku kościoła dla Polaków w Oslo. Miał być nim kościół św. Jakuba [...] Budynek kościoła okazał się być zupełnie poza możliwościami finansowymi środowiska polskiego w Oslo”¹²⁹. W tym czasie w Norwegii pracowało 11 księży polskich: 7 w diecezji Oslo i 4 w Tromsø¹³⁰.

¹²⁵ *Polski ksiądz w Eikeli k/Oslo*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 8(1988) 3, s. 32. Urodzony 19 III 1927 w Ostrogu nad Horyniem, ks. Kozłowski był emigrantem od 1940 r. Na uniwersytecie w Londynie ukończył studia inżynierskie. Przez 26 lat pracował jako inżynier kolejno w Londynie, na Bahamach, w Kanadzie, w USA (9 lat) oraz dorywczo w Afryce. Po śmierci rodziców oraz żony wstąpił do seminarium dla spóźnionych powołań w Rzymie. 14 VI 1981 przyjął święcenia kapłańskie. Pierwszą placówką duszpasterską była praca misyjna na Półwyspie Arabskim. Duszpasterzował tam katolikom różnych narodowości, m.in. rodakom (w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Kuwejcie oraz Iraku). Po trzech latach pobytu na Bliskim Wschodzie powrócił do Londynu i podjął obowiązki w duszpasterstwie emigracyjnym oraz katolickim wydawnictwie emigracyjnym Veritas. Od listopada 1987 do października 1993 pracował w Norwegii wśród społeczności anglojęzycznej oraz polskich emigrantów. Ostatnie dwa lata w Oslo był kapelanem wojsk Północnego Skrzydła NATO. Następnie podjął obowiązki duszpasterskie na Ukrainie (do 2002). Zob. E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Kozłowski Józef Adam*, w: *Encyklopedia Polskiej Emigracji i Polonii*, red. K. Dopierała, t. III, Toruń 2004, s. 39; K. L e s z c z y ń s k a, *Duszpasterska postługa księdza Józefa Kozłowskiego wśród Polonii norweskiej*, w: *Duchowieństwo polskie w świecie. Materiały VII Międzynarodowego Sympozjum Biografistyki Polonijnej. Papieski Uniwersytet Urbaniański, Rzym, 17-18 października 2002*, red. A. i Z. Judyccy, Toruń 2002, s. 175-178; www.katolsk.no/home/jkkozlows.htm z dn. 8 VII 2009.

¹²⁶ *I-sza Komunia św. w Oslo*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 11(1988) 6, s. 35. Do I Komunii św. przystąpili: Katarzyna Dyszy, Maciej Iwanow, Beata Kchnichnicka, Edyta Krzemień, Izabela Kupracz, Agata Lesiewicz, Monika Ptasińska, Magdalena Stepaniak, Jacek Zarzycki.

¹²⁷ E. L a t e r - C h o d y ł o w a, *Ilu jest nas w Norwegii?*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 56(1992) 3, s. 33-34.

¹²⁸ *Ze względu na wielką ilość...*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 22(1989) 5, s. 38.

¹²⁹ *50-ty numer Kroniki*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 50(1991) 9, s. 18.

¹³⁰ E. S i e r a k i e w i c z - B i v a n d, *Z nadestanych listów. Msza św. w języku polskim*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 25(1989) 8, s. 33.

Argumenty, którymi wspierali się Polacy, domagając się zaspokojenia swoich potrzeb religijnych, miały różny charakter. Nie brakowało również uszczypliwych uwag pod adresem Kościoła lokalnego¹³¹.

W roku 1989 wizytę duszpasterską w tym kraju złożył papież Jan Paweł II¹³², „by umocnić w wierze katolików [...] by przełamywać wiekowe wzajemne przedzenia luteran i katolików”¹³³. Polacy czynnie włączyli się w przygotowania poszczególnych parafii do pielgrzymki Ojca św. w Norwegii. W ramach stałego cyklu spotkań pod nazwą „katolickie forum” wygłoszono w języku norweskim prelekcję pt. „Życie i praca Karola Wojtyły”. W zamierzeniu organizatorów chodziło o przybliżenie sylwetki papieża oraz zapoznanie słuchaczy z problemami Kościoła katolickiego w Polsce w okresie powojennym¹³⁴. Podczas swojej wizyty papież spotkał się z duchowieństwem i przedstawicielami mniejszości narodowych reprezentowanych w Kościele katolickim w Norwegii¹³⁵. Do Polaków papież powiedział:

Bóg Was wezwał z dalekiego kraju, tak jak wezwał z dalekiego kraju Papieża na stolicę Piotrową. Pokój Wam wszystkim, Bracia i Siostry. Kiedy mówię pokój, mam na myśli żyjących. Ale mam na myśli także tych, którzy złożyli swoje życia za wolność naszą i waszą, za wolność Polski i Norwegii. Wszyscy pamiętamy bitwę pod Narvikiem¹³⁶.

W 1990 r. w Kościele katolickim w Norwegii zaangażowanych było 24 768 wiernych (w tym 5 tys. Polaków), 4 biskupów, 15 kapłanów diecezjalnych

¹³¹ *W obronie Mszy polskich w Oslo*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 27(1989) 10, s. 33. „Treści w języku rodzimym podane mi w kościele przez polskiego kapłana nie da się przełożyć na żaden inny język. Przychodzę tu dla liturgii, ale i dla oddechu w atmosferze polskiej, polskiej pieśni, polskiego nastroju, polskiego uczucia i pamięci o sprawach, którymi żyjemy w kraju i na emigracji (zaangażowanie emigracji). Do luźnych uwag dołączę żartobliwą charakterystykę [...] tzw. katolickiego Kościoła norweskiego (którego de facto nie ma). Oto Łódź Piotrowa sterowana przez niemieckiego kapitana, holenderskich oficerów, polskich majtków, wietnamskich pasażerów i przygodnych norweskich turystów żeglujecie pod norweską banderą. Czy na pewno wszystkich łączy język norweski?”

¹³² Opracował E. S. K[ruszewski], *Państwa nordyckie w czasie wizyty apostolskiej Ojca świętego*, s. 6.

¹³³ J. G r u c a, *Apostolska podróż po Skandynawii*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 23(1989) 6, s. 4-6.

¹³⁴ P a j c h e l, S i a r k i e w i c z - B i v a n d, *Polacy w wielonarodowościowej parafii św. Pawła (Diecezja Oslo)*, s. 46-50.

¹³⁵ K. W a l i c k i, *Spotkanie z Ojcem Świętym księży i przedstawiciele mniejszości narodowych reprezentowanych w Kościele katolickim w Norwegii*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 24(1989) 7, s. 6-7.

¹³⁶ G r u c a, *Apostolska podróż po Skandynawii*, s. 4-6.

(w tym jeden Polak), 41 kapłanów zakonnych (w tym 10 Polaków), 303 siostry zakonne¹³⁷. Do tej grupy siostr dołączyły polskie siostry karmelitanki. Przybyły one do Norwegii z Islandii i zamieszkały w Tromsø¹³⁸. W następnym roku owych już 28 tys. wiernych (zarejestrowanych) należało do 30 parafii¹³⁹. Ponawiano wówczas apele do Polaków, ponieważ na 5 tys. rodaków władze kościelne miały w swoich rejestrach „ledwie kilkuset”¹⁴⁰. Niemniej, „wśród Polaków ponownie rozwinęła się znaczna aktywność i poparcie dla inicjatywy uzyskania zgody na niedzielne Msze św. w języku polskim”. W związku z tym przedstawiciele Rady Katolików Polskich spotkali się dwukrotnie z biskupem G. Schwenzerem. Podczas audiencji u biskupa 2 V 1991 r. w złożonym piśmie argumentowali swoje stanowisko następująco:

1. Kościół katolicki tworzą wierni i episkopat, który tym wiernym służy. Wierni Polacy należący do parafii Oslo mają dużą potrzebę, aby Msze św. były odprawiane w języku polskim w każdą niedzielę. 325 osób podpisało w tej sprawie specjalną petycję, którą wraz z podpisami składamy.

2. W Oslo jest dwóch polskich duchownych, dodatkowo jest dwóch w Drammen. Wszyscy są gotowi odprawiać nam Mszę św. w każdą niedzielę.

3. Msze św. w innych językach – np. w angielskim są odprawiane w każdą niedzielę w Oslo, Bergen, Stavanger i przy udziale znacznie mniejszej grupy wiernych niż grupa Polaków.

4. Msze św. w języku polskim odbywają się regularnie w innych stolicach Skandynawii: Kopenhadze i Sztokholmie, najmniej po jednej, często dwa razy w każdą niedzielę.

5. Polska mniejszość narodowa rozumie potrzebę jednoczenia katolików w całym świecie, włączając Oslo. Podkreślamy jednak nasze prawo do zachowania w praktykach religijnych własnej kultury.

Pielęgnowanie kultury narodowej przez mniejszości narodowe zamieszkałe w Norwegii gwarantowane jest prawem norweskim, praktykowane w norweskim szkolnictwie, np. przez nauczanie języków ojczystych. Norweski system szkolny dotuje Polską Szkołę Sobotnią, polskie organizacje. Polscy katolicy oczekują podobnych gwarancji ze strony kierownictwa Kościoła w Norwegii¹⁴¹.

¹³⁷ Opracował E. S. K[ruszewski], *Państwa nordyckie w czasie wizyty apostolskiej Ojca Świętego*, s. 6.

¹³⁸ Ks. J. K o z ł o w s k i, *Polskie Siostry Karmelitanki w Norwegii*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 39(1990) 10, s. 4-5.

¹³⁹ *W kilku zdaniach... Jak podaje Norweskie Biuro Statystyczne*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 50(1991) 9, s. 36.

¹⁴⁰ *Apel*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 10(1988) 8, s. 2.

¹⁴¹ *Rada Katolików Polskich w Oslo kończy III kadencję*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 52(1991) 11, s. 41-42.

Powyższa prośba – jak podkreślono w petycji – wynikała z potrzeb polskiej mniejszości narodowej i zapewne miała istotny wpływ¹⁴² na zgodę biskupa na drugą mszę św. w miesiącu, w katedrze św. Olava. Niemniej przedstawiciele Rady Katolików Polskich zwracali uwagę „na nieprzejednaną postawę biskupa Oslo Gerharda Schwenzera w sprawie cotygodniowych Mszy w języku polskim”¹⁴³.

Biorąc pod uwagę wszystkie „za i przeciw” zaangażowaniu duszpasterskiemu lokalnego środowiska, o. G. Filakowi udało się w 1992 r. roztoczyć opiekę duszpasterską w norweskich więzieniach. Od lutego regularnie odwiedzał on raz w tygodniu więzienie męskie (Ila) i od czasu do czasu więzienie dla kobiet (Bredtveit) w Oslo. Msze św. sprawowane były w języku polskim, chociaż czasami brali w nich udział np. Węgrzy, Hiszpanie, Czesi¹⁴⁴.

W 1992 r. w Norwegii obowiązki duszpasterskie podjęli ojcowie franciszkanie z Polski. Przybyli oni na zaproszenie franciszkanów holenderskich, którzy zwrócili się z prośbą do Konferencji Zachodnio-Słowiańskiej Zakonu Franciszkanów o wysłanie trzech ojców do Szwecji¹⁴⁵ i trzech ojców do Norwegii. Wśród przybyłych do Norwegii był o. Mikołaj Goryczka¹⁴⁶, który w sierpniu 1992 r. przybył do Oslo¹⁴⁷, w czerwcu zaś następnego roku dołączyli do niego Cyprian Markowski¹⁴⁸ i Franciszek Szajer¹⁴⁹ z provin-

¹⁴² W tym czasie zlikwidowano Polakom prawo do organizowania „kaw” po mszy św. w języku polskim w kościele św. Olava w Oslo.

¹⁴³ K. W a l i c k i, *Rada Katolików Polskich IV kadencji*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 56(1992) 3, s. 38.

¹⁴⁴ *Warto wiedzieć. O sprawach Polonii i nie tylko... Msze św. w więzieniu*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 58(1992) 5, s. 36.

¹⁴⁵ S z y m a n s k i, *Opieka duszpasterska nad Polakami w Szwecji*, s. 76. Franciszkanie konwentualni (OFMConv) z prowincji gdańskiej: J. Dudek i A. Skodowski zaangażowali się w 1990 r. w pracę duszpasterską w południowej i środkowej Szwecji, obejmując parafię w Jönköping.

¹⁴⁶ www.katolicki.no/ksiezaarendal.html z 8 VII 2009; www.katolicki.no/ksiezakristiansand.html z 8 VII 2009. Urodzony 8 XII 1965 w Gliwicach. Wstąpił do zakonu św. Franciszka – Prowincja św. Jadwigi Zakonu Braci Mniejszych we Wrocławiu. Świecenię kapłańskie przyjął we Wrocławiu 24 V 1991. Do Norwegii przyjechał w 1992 r. 1 I 1995 – 11 I 1998 był wikariuszem w kościele św. Hallvarda w Oslo; 11 I 1998 – 30 IV 2001 – tamże moderatorem grupy duszpasterskiej. 1 V 2001 – 1 IX 2008 – tamże proboszczem. Od 30 X 2005 do 2007 był członkiem Rady Duszpasterskiej w OKB. 1 IX 2007 – 1 IX 2008 – rok szabatowy. 1 IX 2008 został proboszczem w parafii św. Franciszka Ksawerego w Arenda. J. i J. G r u c a, *Jak przyoblec wiarę w czyn?*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 195-196(2003) 11-12, s. 41-43.

¹⁴⁷ „Od niedawna parafia St. Magnus w Lillestrøm gości polskiego księdza, franciszkanina Mikołaja Goryczkę”. *Warto wiedzieć. O sprawach Polonii i nie tylko... Przybywa polskich księży*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 63(1992) 10, s. 32.

¹⁴⁸ www.katolsk.no/ordener/ofm/ z 8 VII 2009. Urodzony 8 II 1960 w Ścinawce (diec.

cji reformackiej¹⁵⁰. Celem ich przyjazdu była budowa wspólnoty międzynarodowej. Na naukę języka ojcowie otrzymali dwa, trzy lata, jednocześnie zaangażowali się doraźnie w pomoc duszpasterską w okolicznych parafiach. Od 1995 r. o. Cyprian został wikariuszem w parafii katedralnej, a o. Mikołaj w parafii franciszkańskiej pw. św. Hallvarda¹⁵¹. Trzy lata później o. Mikołaj Goryczka został pierwszym polskim kapłanem sprawującym funkcję proboszcza w kościele pw. św. Hallvarda w stolicy Norwegii¹⁵². W lipcu 2000 r. dojechał do wspólnoty franciszkańskiej o. Bruno Lewandowski¹⁵³; w styczniu 2001 r. władze prowincji odwołały o. Cypriana.

Pod koniec 2001 r. podpisano umowę między prowincją franciszkanów a diecezją Oslo o prowadzeniu parafii św. Hallvarda w Norwegii (8 tys. wiernych z ponad 100 narodowości). Bracia angażowali się także w inne zadania: o. Mikołaj w latach 1996-1999 był krajowym duszpasterzem muminków, przez rok duszpasterzem akademickim, a w lecie uczestniczył w obozach urządzanych przez katolicki związek młodzieżowy. Był także asystentem

świdnicka). Wstąpił do zakonu św. Franciszka – Prowincja św. Jadwigi Zakonu Braci Mniejszych we Wrocławiu. Świecenia kapłańskie przyjął we Wrocławiu 16 V 1987. W latach 1987-1992 był wikariuszem w parafii św. Antoniego we Wrocławiu. Do Norwegii przyjechał 29 VI 1993 i zamieszkał we wspólnocie franciszkańskiej w Oslo. Od września 1996 do 31 VII 2000 był wikariuszem w parafii św. Olava w Oslo, a od 1 X do stycznia 2001 wikariuszem w kościele św. Hallvarda w Oslo.

¹⁴⁹ www.katolsk.no/ordener/ofm/ z 8 VII 2009. Urodzony 26 IX 1958 w Skolinie k. Lubaczowa (archid. przemyska). Szkołę podstawową ukończył w 1974 r. w Wielkich Oczach, maturę uzyskał w 1979 r. Wstąpił do zakonu oo. franciszkanów-reformatów. Po odbyciu nowicjatu w Przemyślu, podjął studia filozoficzne i teologiczne w Krakowie u Księży Misjonarzy św. Wincentego à Paulo. Śluby wieczyste złożył 4 X 1984 w kościele pw. Stygmatów św. Franciszka z Asyżu w Krakowie-Bronowicach Wielkich. Tamże 10 V 1986 przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Kazimierza Górniego. Przez rok pracował w klasztorze przy parafii św. Antoniego w Przemyślu. Później przez cztery lata pełnił funkcję referenta do spraw powołań w Niższym i Wyższym Seminarium Duchownym w Krakowie. Następne dwa lata pracował w klasztorze w Jarosławiu. Od 1993 r. duszpasterzuje w kościele św. Hallvarda w Oslo.

¹⁵⁰ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 322.

¹⁵¹ *Historia obecności Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi w Norwegii*, www.alfsoft.net/ofm/dzialalnosc/projekty_norwegia.php 6 VI 2007.

¹⁵² *Ojciec Mikołaj Goryczka, franciszkanin, został proboszczem w Oslo*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 3(1998) 128, s. 30-32.

¹⁵³ www.katolsk.no/ordener/ofm/ z 8 VII 2009. Urodzony 26 X 1968 we Wrocławiu. Do zakonu św. Franciszka – Prowincja św. Jadwigi Zakonu Braci Mniejszych we Wrocławiu wstąpił 16 X 1994. Świecenia kapłańskie przyjął we Wrocławiu 25 V 1996 r. Pracował w duszpasterstwie jako katecheta i wikariusz w parafii św. Paschalisa w Raciborzu. Do Norwegii przyjechał 28 VII 2000. Od 1 V 2001 do 1 IX 2008 był wikariuszem w parafii św. Hallvarda w Oslo. 1 IX 2008 powrócił do Polski.

jednej ze wspólnot trzeciego zakonu. Od 1999 r. został członkiem rady kapłańskiej diecezji a od 2001 r. także kolegium konsultorów. Ojciec Bruno (Mariusz), oprócz sprawowania funkcji wikariusza parafii, przez dwa lata prowadził katechezę w polskiej szkole sobotniej oraz sprawował opiekę duszpasterską nad Polakami w Stavanger. Od lipca 2003 r. podjął opiekę duszpasterską nad filią parafii na Nesodden. Bracia służą też jako spowiednicy i wykładowcy junioratu sióstr elżbietanek¹⁵⁴.

Do tej wspólnoty franciszkańskiej 27 VI 2004 r. dołączył o. Grzegorz Gryz¹⁵⁵, zaś dwa lata później: Marek Szewczyński¹⁵⁶ – 19 IX 2006 r. i Antoni Skrobiś¹⁵⁷ – 10 X 2006 r. Natomiast 15 III 2008 r. włączył się w duszpasterstwo polskie w Stavanger o. Zygmunt Majcher¹⁵⁸. Aby wzbo-

¹⁵⁴ *Historia obecności Franciszkanów Prowincji św. Jadwigi w Norwegii*, www.alfsoft.net/ofm/dzialalnosc/projekty_norwegia.php 6 VI 2007.

¹⁵⁵ www.katolicki.no/ksiezaarendal.html z 8 VII 2009. Urodzony 6 III 1973 w Zambrowie (diec. łomżyńska). Jego dwaj bracia są jezuitami. Do zakonu św. Franciszka – Prowincja św. Jadwigi Zakonu Braci Mniejszych we Wrocławiu wstąpił w 1994 r. Święcenia kapłańskie przyjął we Wrocławiu 18 V 2002. Przez 2 lata pracował w duszpasterstwie jako katecheta w parafii w Nysie. Do Norwegii przyjechał 27 VI 2004. Od 1 VI – 1 IX 2008 był wikariuszem w parafii św. Hallvarda w Oslo. Od 1 IX został wikariuszem w parafii św. Franciszka Ksawerego w Arenda.

¹⁵⁶ *To nye polske prester*, „Broen – Katolsk Kirkeblad” 5(2006), s. 28. www.katolicki.no/ksiezoalav.html z 8 VII 2009. Urodzony 21 II 1962 w Stawkach k. Konina (diec. wrocławska). 11 IX 1979 wstąpił do zakonu św. Franciszka – Prowincja Matki Bożej Anielskiej Zakonu Braci Mniejszych w Krakowie; 23 XI 1986 złożył śluby wieczyste. Święcenia kapłańskie przyjął 4 VI 1988 z rąk biskupa Mariana Dusia w Krakowie. Od 1988 do 1989 uczestniczył w kursie misyjnym w Brukseli. Od 29 I 1990 do 26 V 2000 pracował jako misjonarz w Republice Środkowej Afryki. Od 2000 do 2001 r. pracował w Polsce, a od 14 XII 2001 do 2 VII 2006 we Francji. Od 2009 r. został odpowiedzialnym za opiekę duszpasterską nad wspólnotami francuskojęzycznymi w diecezji Oslo.

¹⁵⁷ *To nye polske prester*, s. 28; www.katolicki.no/ksiezoalav.html z 8 VII 2009. Urodzony 21 XI 1965 w Jastrzębi (diec. tarnowska). W 1981 r. wstąpił do zakonu św. Franciszka – Prowincja Matki Bożej Anielskiej Zakonu Braci Mniejszych w Krakowie. 4 X 1990 złożył śluby wieczyste. Święcenia kapłańskie przyjął w Krakowie 22 V 1993 z rąk biskupa Stanisława Szymeckiego z Białegostoku. W latach 1993-1995 pracował jako wikariusz parafialny w klasztorze w Jarosławiu. Od 1995 do 2001 był kapłanem szpitalnym w Landshut w Niemczech. Od 2001 do 2004 był wikariuszem parafialnym i opiekunem pielgrzymów w Gössweinstein w Niemczech, a od 2004 do 1 IX 2006 był duszpasterzem i opiekunem pielgrzymów w Dettelbach w Niemczech.

¹⁵⁸ www.katolicki.no/ksiezastavanger.html z 8 VII 2009; *Musimy być pozytywną częścią parafii. Z Oj. Zygmuntem rozmawiał Ryszard Kalinowski*, <http://stavanger.katolsk.no/pl/Z.Majcher-nowy%20pasterz.htm> z dn. 7 VI 2009. Urodzony 21 V 1965 w Przemyślu (archid. przemyska). Wstąpił do zakonu św. Franciszka – Prowincja Matki Bożej Anielskiej w Krakowie; 4 X 1990 złożył śluby wieczyste. Święcenia kapłańskie przyjął 22 V 1993 z rąk arcy-

gacić życie religijne i rozwijać je w tradycjach polskich, Polscy katolicy w Norwegii organizowali się sami. Często o pomoc zwracali się do polskich księży i tutejszego episkopatu. Na przykład Klub Polonia Vestfold, powstały w 1992 r., skupiający Polaków zamieszkałych w Vestfold oraz w Sandefjord, Tønsberg, Horten, Larvik, Holmestrand i Porsgrunn, szczylił się, że do jego „większych osiągnięć można zaliczyć zorganizowanie Mszy św. w języku polskim raz w miesiącu (wraz z możliwością spowiedzi) przy kościele św. Olava w Tønsberg”. Mszom św. przewodniczył o. Gerard z Oslo lub o. Robert z Porsgrunn¹⁵⁹. Jedną z form samoorganizacji społeczności polskiej było wybudowanie w okolicy Vollset z inicjatywy Oli Lie i Tore Rasmussena niewielkiego kościółka. Polacy pracujący sezonowo od 1977 r. w gospodarstwach tej gminy, głównie przy zbiorze truskawek, w 1993 r. wybudowali wspomnianą świątynię, którą zalegalizowano dwa lata później¹⁶⁰.

Według stanu na dzień 1 II 1993 r. w Norwegii zamieszkiwało 5316 Polaków i Norwegów polskiego pochodzenia, z tego 506 dzieci urodzonych w Norwegii i 4810 przybyłych z Polski¹⁶¹.

Od kwietnia 1997 r. obowiązki duszpasterskie w parafii norweskiej Stavanger podjął ks. Ireneusz Zieliński¹⁶², otaczając opieką duszpasterską również tamtejszych Polaków.

W 1997 r. w Norwegii zamieszkiwało 5826 Rodaków, z czego 5202 z pierwszej generacji. Obywatelstwo norweskie w latach 1977-1997 otrzymało

biskupa Stanisława Szymborskiego w Krakowie. Od 1992 do 1994 był wikariuszem parafialnym w klasztorze w Koninie. Od 1994 do 1997 był misjonarzem w Kowlu oraz Kamieniu Kaszyskim na Ukrainie. Od 1997 do 2006 pracował jako proboszcz w Kowlu, Kamieniu Kaszyskim, Łukowie i Lubomlu (Ukraina). Od 2006 do 2008 przebywał w Polsce w domu nowicjackim w Zakliczynie i pracował jako kapelan w Domu Pomocy Społecznej.

¹⁵⁹ J. S t o l a r s k i, *Klub Polonia Vestfold*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 132-133(1998) 7-8, s. 32-33.

¹⁶⁰ A. T o m a s z e w i c z, *Skaaraasberget skogskapell – „Truskawkowy” kościół. Zakopiański styl w Hedmark*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 36-34(2002) 9, s. 182.

¹⁶¹ O l s z e w s k i, *Polacy w życiu gospodarczym, naukowym i kulturalnym Norwegii*, s. 76.

¹⁶² Z. T y s z k o, *Warto wiedzieć. O sprawach Polonii i nie tylko... Święcenia kapłańskie Ireneusza Zielińskiego*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 118(1997) 5, s. 43; www.katolicki.no/ksiezahaugesund.html z 8 VII 2009.

Urodzony 15 X 1968 w Grudziądzu w diecezji toruńskiej. Studia teologiczne ukończył w seminarium archidiecezjalnym w Gdańsku i przyjechał do Norwegii w 1989 r. Święcenia kapłańskie przyjął 5 IV 1997 z rąk biskupa Gerharda Schwenzera SSCC – biskupa Oslo. Od 5 IV 1997 do 31 VIII 1999 był wikariuszem w parafii św. Svithuna w Stavanger. Od 1 IX 1999 do 31 VII 2003 – wikariuszem parafialnym w parafii

łącznie 3300 Polaków. Połowa z nich zamieszkiwała w miastach, przede wszystkim w Oslo – ok. 800 osób i w gminach miejskich: Oslo – 1522, Bergen – 274, Stavanger – 212, Trondheim – 179, Baerum, a ponadto w Kristiansand, Skien, Drammen, Asker i Sandnes¹⁶³.

Do opieki nad Polakami w Trondheim w 1998 r. zaangażował się ks. Henryk Dombek¹⁶⁴. Został on przedstawiony całej parafii św. Olava w niedzielę 30 sierpnia przez biskupa Georga Mullera, odpowiedzialnego za opiekę duszpasterską na terenie prałatury Trondheim. Duchowny ten jednak już 4 X 1998 r. zrezygnował z tej posługi. Zapowiedziana na ten dzień msza św., która miała zapoczątkować praktykę polskich mszy św. planowanych na pierwszą niedzielę każdego miesiąca, była zwyczajnym pożegnaniem z wiernymi¹⁶⁵. Niewiele dłużej pracował w Trondheim ks. Jan Bielachowicz¹⁶⁶.

W 2003 r. biskup Tromsø Gerhard Goebel podjął decyzję o sprowadzeniu na archipelag Lofoty cystersów z klasztoru w Jędrzejowie. W czerwcu następnego roku udało się tam trzech zakonników¹⁶⁷. Wśród nich byli: Krystian Wójcik¹⁶⁸, Dariusz Banasiak¹⁶⁹. Po kilku miesiącach jeden z zakonników

św. Pawła w Bergen. 1 VIII 2003 – 1 VII 2004 – rok szabatowy we Francji. 1 VII 2004 został administratorem parafii w Haugesund, a od 8 X 2007 członkiem Rady Kapłańskiej w OKB. 1 VII 2009 został administratorem parafii w Larvik.

¹⁶³ L a t e r - C h o d y ł o w a, *Polska diaspora w Skandynawii – Norwegia*, s. 226.

¹⁶⁴ A. T o m a s z e w i c z, *Polski ksiądz w Trondheim*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 9 (1998) 134, s. 36-37.

Urodzony 4 XI 1968 w Knurowie. W 1993 r. ukończył Papieską Akademię Teologiczną przy Śląskim Seminarium Duchownym w Katowicach. Za zgodą arcybiskupa D. Zimonia został zaproszony na 2 lata (z możliwością przedłużenia) do pracy duszpasterskiej w Trondheim; www.katolsk.no/home/hdombek.htm z dn. 8 VII 2009.

¹⁶⁵ A. T o m a s z e w i c z, *Znów bez polskiego księdza w Trondheim*, „Kronika Katolików Polskich w Norwegii” 40(1998) 11, s. 136.

¹⁶⁶ www.katolsk.no/home/jbielach.htm z dn. 8 VII 2009. Urodzony 11 XI 1955 w Jesiennej k. Zielonej Góry. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, święcenia kapłańskie przyjął 29 V 1983 w Zielonej Górze. Był duszpasterzem na terenie macierzystej diecezji. Od 10 II 2000 do 20 XII 2001 był duszpasterzem w Trondheim. Zmarł 22 VII 2008.

¹⁶⁷ S z a j e r, *Życie religijne i społeczne Kościoła katolickiego w Norwegii*, s. 296-298.

¹⁶⁸ www.katolsk.no/ordener/ocist/ z 8 VII 2009. Urodzony 10 I 1962 w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął 11 V 1994 w Katowicach. Do Norwegii przybył 20 VI 2004, podjął obowiązki duszpasterskie w Storfjord. 17 X 2006 został administratorem w Storfjord.

¹⁶⁹ www.katolsk.no/ordener/ocist/ z 8 VII 2009. Urodzony 8 VI 1961 w Przybojewie. Święcenia kapłańskie przyjął 11 VI 1988 w Kielcach. Do Norwegii przybył 20 VI 2004 i objął obowiązki superiora klasztoru w Storfjord. Od października 2006 duszpasterzował w Hammerfest. Od 27 II do 26 VIII 2007 r. pełnił obowiązki administratora w Mosjøen.

powrócił do Polski¹⁷⁰. Parafia w Storfjord obejmowała gminę Lofoten w Nordland: Flakstad, Vestvågøy, Vågan, Moskenes z administratorem w Bodø.

W 2006 r. w trzech prowincjach (biskupstwo w Oslo i prałatury w Trondheim i Tromsø) funkcjonowały 32 parafie z 46 314 wiernymi, którym posługiwało 75 duchownych (w tym 46 zakonnych z 9 różnych zgromadzeń) oraz 165 siostr zakonnych (z 12 różnych zgromadzeń). Kształciło się 10 seminarzystów. Katolicy stanowili wówczas tylko 1% ogółu mieszkańców. Byli w znacznej większości imigrantami, 70% z nich urodziło się poza Norwegią¹⁷¹. W tym samym czasie liczbę Polaków przebywających w tym kraju szacowano na 70 tys. Biorąc pod uwagę fakt, iż ponad 40 tys. Polaków miało oficjalną zgodę na pracę¹⁷², a ponad 90% to katolicy, oznaczałoby to, iż katolicy pochodzenia polskiego stanowili ponad połowę wszystkich katolików w tym kraju. Z tego względu 30 XI 2007 r. powołano dla nich Koordynatora Duszpasterstwa Polskiego w diecezji Oslo. Został nim o. Wojciech Kotowski¹⁷³. Z posługi duszpasterskiej w języku polskim regularnie skorzystać można w stolicy kraju i w niektórych parafiach, gdzie obowiązki proboszcza lub wikariusza pełni ksiądz Polak. W pozostałych parafiach mniej więcej raz w miesiącu odprawiana jest msza św. w języku polskim. Szczegółowe dane zawarte są w *Katolske kirker & messetider. Roman Catholic Churches in Norway 2008/2009*. W Oslo i okolicy zamieszkuje 25% Polaków, z wszystkich przebywających w tym kraju¹⁷⁴. Msze św. w języku polskim są odprawiane dla nich regularnie: w katedrze św. Olava w każdą niedzielę o godz. 8⁰⁰, 14³⁰, 16⁰⁰ i w kościele św. Hallvarda każdej niedzieli o godz. 13⁰⁰. Poza tym w parafii św. Magnusa w Lillestrøm w każdą niedzielę o 18⁰⁰; w parafii Wniebowzięcia NMP w Askim w drugą i czwartą niedzielę miesiąca; w parafii św. Wawrzyńca w Drammen w każdą sobotę o godz. 19⁰⁰¹⁷⁵. Co roku

¹⁷⁰ D. B a n a s i a k, *Na Lofotach w Norwegii*, www.ms.ecclesia.org/pl/art4nr09_06.htm z dn. 2 VIII 2009.

¹⁷¹ P i s a r e k, *Wśród katolików z niemal całego świata*, s. 20-21.

¹⁷² *Prowadzić do Boga na obczyźnie*. Z ks. Tomaszem Sielickim, przełożonym generalnym Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej, rozmawia Maria Popielewicz, „Nasz Dziennik” z 15-16 XI 2008; por. J. N a p i e r a ł a, P. T r e v e n a, *Współczesne migracje do Norwegii w świetle najnowszych danych*, w: *Migracja – wartość dodana?*, red. K. Markowski, Lublin 2008, s. 42.

¹⁷³ www.katolicki.no/ksiezoalav.html z 8 VII 2009.

¹⁷⁴ I. G r a b o w s k a - L u s i ń s k a, M. O k ó l s k i, *Emigracja ostatnia?*, Warszawa 2009, s. 192-193.

¹⁷⁵ *Msze św. w języku polskim w Oslo i okolicach*, „Biuletyn Informacyjny Związku Polaków w Norwegii”, sierpień 2009.

organizowano rekolekcje (adwentowe i wielkopostne), zapraszając polskich księży pracujących w Norwegii lub z innych krajów. Dla wyrażenia wdzięczności Bogu za pielgrzymkę papieża Polaka do Norwegii (w 20. rocznicę) i upamiętnienia 25-lecia męczeńskiej śmierci kapelana Solidarności ks. Jerzego Popiełuszki, Polacy pod przewodnictwem biskupa Sz. Wesołego wzięli udział w XXV Jubileuszowej Pieszej Pielgrzymce do Mariaholm¹⁷⁶.

Obecność polskich duszpasterzy w Kościele norweskim ma ogromne znaczenie dla Polaków, zwłaszcza licznie zamieszkałych w diecezji Oslo. Msze św. i spowiedź w języku polskim, nauczanie religii i przygotowywanie dzieci do Pierwszej Komunii św., pozwalają umacniać i zachować narodową tożsamość, i są niewątpliwie osią, wokół której dokonuje się pielęgnowanie i popularyzowanie dziedzictwa, któremu na imię Polska. W 2009 r. liczba obywateli polskich wyjeżdżających do pracy w Norwegii przekroczyła 140 tys.¹⁷⁷ Mając na uwadze stale wzrastającą liczbę naszych rodaków w tym kraju, biskup tarnowski Wiktor Skworec, który w lipcu 2009 r. przebywał z wizytą w Norwegii, oddelegował do pracy duszpasterskiej ks. Dariusza Burasa¹⁷⁸.

PROVIDING PASTORAL CARE FOR POLES IN NORWAY

S u m m a r y

Until the 1980s pastoral work done by Polish priests in Norway was reduced to performing pastoral duties for the benefit of Catholics living there; and the priests did not form a pastorate for Polish emigrants. The number of Poles in Norway was no greater than 1000 people before 1980.

The first Polish priest who worked in Norway was Marceł Świątek; a few years later Father Piotr Bzdyl started to carry out pastoral duties. In 1935 the number of Poles in Oslo was estimated at about 40 people – they were mainly convent sisters (Sisters of Saint Elizabeth and Josephites), a few traders and factory workers. The Polish emigration and the Polish community were formed during the Second World War. Germans sent to Norway about 2500

¹⁷⁶ B. K u l a s, *Pielgrzymka Polaków*, „Biuletyn Informacyjny Związku Polaków w Norwegii”, sierpień 2009.

¹⁷⁷ *Dom Kultury Polskiej w Oslo*, „Biuletyn Informacyjny Związku Polaków w Norwegii”, sierpień 2009; *Kapłan diecezji tarnowskiej pojedzie do Norwegii*, http://www.diecezja.tarnow.pl/index_01.php?aktu=4146 z 6 VIII 2009.

¹⁷⁸ Urodzony w 1973 r.; święcenia kapłańskie przyjął w 1998 r. Pracował na misjach w Kazachstanie, a ostatnio w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie. Od 1 IX 2009 pełni posługę duszpasterską w okolicach Bergen. *Kapłan diecezji tarnowskiej pojedzie do Norwegii*, http://www.diecezja.tarnow.pl/index_01.php?aktu=4146 z 6 VIII 2009.

prisoners of war taken during the September 1939 campaign and several thousand forced workers (Organisation Todt). According to various estimations after the end of the war in Norway there were about 17-22.000 Poles; but at the end of 1946 only 1280 remained there. After the Second World War Rev. Alfons Wysiecki and Rev. Juliusz Pustelnik, and then also Rev. Leon Trawicki and Rev. Józef Pruszyński joined the activities aimed at providing the Poles with pastoral care.

Most often Poles participated in the Norwegian pastorate, and the local parish priests – in order to give them an opportunity to make a confession in their native language – brought a Polish priest twice a year (before Christmas and before Easter). In 1954 Rev. L. Trawicki obtained Bishop Jacob Mangers' approval of forming a Polish pastorate in Oslo (it included Sunday Holy Masses and Friday rosary services).

In 1980 Father Teodor Famuła (OMI) came from Sweden and started work at the Halden parish, and next year he was joined by Father Wiesław Kowal OMI. Starting from that year in Oslo (on the first Sundays in a given month) the Holy Mass was regularly said in Polish; first in Saint Joseph's Chapel, and then in Saint Olav's Cathedral.

The pastoral care over Poles was better organized from the moment monastic priests of the congregations of the Sacred Hearts of Jesus and Mary, Oblates – OMI and Missionaries of the Holy Family – MSF came to Norway; Rev. Józef Kozłowski was an exception to this rule. In 1989 in Norway eleven Polish priests worked: seven ones in the Oslo diocese and four ones in Tromsø.

In 1989, with the moment when several dozen thousand Poles arrived to Norway, and especially to Oslo (especially in the summer) Holy Masses in Polish were said every Sunday. Saying the rosary for Poland was initiated on the first Saturday of each month; retreats (in Advent and in Lent), walking pilgrimages to Mariaholm (34 km from Oslo) and catechization of children and youths were organized.

From 1987 „Kronika” was edited and published – a monthly for Polish emigrants that was circulated all over Norway (until 2003). From 1988 the John Paul II Polish Saturday School has been working. During the lessons children are prepared for the First Holy Communion. In 1992 Franciscans – OFM, and in 2003 Cistercians – OCSO assumed the pastoral duties. In the middle of 2006 the number of Poles living in Norway was estimated at 70.000. Assuming that more than 90% of them were Catholics we would find that Catholics of Polish origin constituted more than a half of all the Catholics in that country. On 30 November 2007 the Coordinator of the Polish Pastorate in the Oslo diocese was appointed. Poles may regularly avail themselves of pastoral care in the Polish language in the capital of the country and in some parishes where the duties of the parish priest or of the curate are carried out by a Polish priest. In the other parishes on the average once a month the Holy Mass is said in Polish. The number of Poles, and hence of Catholics, increases every year. In 2009 the number of Polish citizens staying in Norway exceeded 140 000.

Translated by Tadeusz Karłowicz